

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Čeština 2.0 a Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní
mateřštiny – jazyková analýza vybraných neologismů

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Maturová, Ph.D.

Autorka práce: Bc. Aneta Veselá

Studijní obor: Bohemistika navazující

Ročník: 3.

2020

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 7. prosince 2020

.....

Bc. Aneta Veselá

Poděkování

Tímto bych chtěla co nejsrdečněji poděkovat své vedoucí práce, Mgr. Markétě Maturové, Ph.D., za množství inspirativních rad, odborné vedení a čas, který mi během tvorby celé práce věnovala, hlavně jí také děkuji za její lidský a ochotný přístup, díky němuž bylo psaní mé práce o to příjemnější.

Dále rovněž děkuji celé své rodině za obrovskou podporu, které se mi od ní během celého mého studia dostávalo.

ANOTACE

Tématem diplomové práce je analýza vybraných neologismů ze slovníků Čeština 2.0 a Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny. V teoretické části jsou představeny oba tyto projekty včetně nejnovějších lexikografických platforem. Upozorňujeme také na nejnovější studie o neologismech v současné češtině, zvláštní pozornost je věnována tzv. blendům. Materiál získaný excerpcí z uvedených slovníků je podroben důkladné jazykové analýze, zaměřujeme se na míru kreativity při tvoření vybraných neologismů, expresivitu a v neposlední řadě na začlenění nebo nezačlenění do běžné slovní zásoby. Cílem práce je přispět dílčí sondou k výzkumu českých neologismů.

Klíčová slova: blending, Čeština 2.0, Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny, jazyková analýza, neologismus

ABSTRACT

The main goal of this thesis is to analyse neologism terms chosen from the *Čeština 2.0* a *Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny* dictionaries. The theoretical part of the thesis introduces both projects including the newest lexicographical platforms with emphasis on so called blend terms. The material obtained by the excerpt is subjected to a thorough linguistic analysis, we focus on the degree of creativity in the creation of selected neologisms, expressiveness and, last but not least, inclusion or non-inclusion in the common vocabulary. The aim of the work is to contribute a partial probe to the research of Czech neologisms.

Keywords: blending, *Čeština 2.0*, *Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*, language analysis, neologism

Obsah

1	Úvod	8
2	Lexikografie jako lingvistická disciplína	10
2.1	Neografie	11
3	Čeština 2.0	12
4	Hacknutá čeština, neortodoxní slovník dnešní mateřštiny	14
4.1	O slovníku	14
4.2	Struktura a obsah slovníku	15
4.3	Význam slovníku Hacknutá čeština	16
4.4	Další databáze a slovníky zabývající se neologismy	17
4.4.1	Databáze excerpčního materiálu Neomat	17
4.4.2	Český národní korpus	18
4.4.3	Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1, 2	18
4.4.4	Neologismy v dnešní češtině	19
4.4.5	Co v slovnících nenajdete	20
4.4.6	LEXIKO.....	20
4.4.7	Akademický slovník současné češtiny	21
4.4.8	Neologismus v lingvistickém, mediálním a běžném obrazu světa	22
5	Pojem neologismus.....	22
5.1	Příčiny vzniku neologismů.....	23
5.2	Klasifikace neologismů	24
5.2.1	Klasifikace podle Nového encyklopedického slovníku češtiny	24
5.2.2	Klasifikace podle Nauky o slovní zásobě	25
5.2.3	Klasifikace podle České lexikologie.....	26
5.2.4	Klasifikace neologismů podle Olgy Martinové	27
5.2.5	Klasifikace podle publikace Co v slovnících nenajdete	29
5.3	Kritéria vymezení neologismů	29
5.4	Okazionalismus	30
6	Tvoření nových slov	31
6.1	Onomaziologické kategorie	34
6.2	Blending	35
7	Príznakovost jazykových prostředků.....	37
7.1	Expresivita.....	38

8	Metodologie práce	39
9	Analyzovaná slovní zásoba	40
9.1	Sémantická analýza	40
9.1.1	Nově utvořená pojmenování s politickým námětem	41
9.1.2	Nově utvořená pojmenování související s onemocněním COVID-19.....	48
9.1.3	Nově utvořená pojmenování z prostředí internetu.....	53
9.1.4	Nově utvořená pojmenování z pracovního a studentského prostředí	56
9.1.5	Nově utvořená pojmenování související s gastronomií	57
9.1.6	Nově utvořená pojmenování se sexuální tematikou	59
9.1.7	Nově utvořená pojmenování reagující na ženy.....	60
9.1.8	Nově utvořená pojmenování označující nějaké místo	62
9.1.9	Nově utvořená pojmenování označující nějaký předmět.....	64
9.2	Slovotvorná analýza	65
9.2.1	Substantiva.....	65
9.2.2	Adjektiva.....	75
9.2.3	Verba.....	76
9.2.4	Advebia	77
9.2.5	Slova vzniklá abreviací	77
9.2.6	Souslovné neologismy	78
9.3	Výskyt analyzované slovní zásoby v databázi Neomat	79
10	Jazyková kreativita při tvoření nových pojmenování	80
11	Závěr	82
12	Seznam literatury	86
	Tištěné zdroje	86
	Elektronické zdroje	88

Použité zkratky

ASCS	Akademický slovník cizích slov
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
ČES	Český etymologický slovník
ČNK	Český národní korpus
ČR	Česká republika
EET	Elektronická evidence tržeb
FF UK	Filosofická fakulta Univerzity Karlovy
kupř.	kupříkladu
lat.	latinský
m.	mužský rod
např.	například
NESČ	Nový encyklopedický slovník češtiny
něm.	německý
pomn.	pomnožné
PSJČ	Příruční slovník jazyka českého
psl.	praslovanský
s.	strana
stř.	střední rod
SCS	Slovník cizích slov
SSJČ	Slovník spisového jazyka českého
střhn.	středohornoněmecký
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
ÚJČ AV	Ústav pro jazyk český Akademie věd
význ.	význam
ž.	ženský rod

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je jazyková analýza vybraných neologismů z online platformy *Čeština 2.0* a z jejího tištěného zpracování *Hacknutá čeština; neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*. Projekt s názvem *Čeština 2.0* je svým konceptem unikátní, myslím si, že jeho vznik představuje pro současný český jazyk, převážně pak pro neologii, jeden z významných milníků. Významnost tohoto online lexikonu tkví v jeho pojetí: shromažďuje nově se vyskytující výrazy, jež jsou do tohoto slovníku přidávány samotnými uživateli jazyka, tedy širokou veřejností, díky tomu je tato platforma schopna mapovat běžnou mluvu, zaznamenávat novotvary v češtině, a to v co možná nejrychlejším časovém sledu. *Hacknutá čeština* mezi dalšími tištěnými slovníky, které současná čeština má, reprezentuje netradičnost, novost a otevřenost kreativitě.

Otázka neologismů v jazyce je velmi stěžejní, převážně pro vývoj češtiny, jazyk je novými slovy obohacován a tím je zaručena jeho dynamičnost. Novotvary neslouží výlučně jen k obohacování slovní zásoby, nýbrž jsou podstatné i pro zaznamenávání určité doby, nová slova leckdy můžeme chápat jako odraz konkrétní historické či společenské etapy.

Předkládaná práce je členěna na část teoretickou a praktickou; v teoretické části jsou představeny oba tyto lexikony, převážně je popsán jejich vznik a základní teze. Prostor je věnován také dalším současným slovníkům, publikacím a platformám, jež se zabývají lexikografickými otázkami. Další důležitou součástí je kapitola pojednávající o neologismech, jejich vymezení, klasifikaci či příčinách vzniku. V práci je vymezen prostor také pro okazionalismy, se kterými se v rámci slovní zásoby *Češtiny 2.0* můžeme rovněž setkat. Rozsáhlejší kapitolu tvoří způsoby tvoření slov v češtině, jimiž se později zabýváme v části praktické, důraz je kladen na blending. Teoretickou část práce uzavírá oddíl pojednávající o příznakovosti jazykových jednotek, s níž se často u novotvarů setkáváme.

Materiál, získaný excerpací z *Češtiny 2.0* a *Hacknuté češtiny*, je v praktické části práce podroben sémantické a slovotvorné analýze. Na základě sémantické analýzy zjišťujeme, do kterých tematických oblastí vybrané novotvary spadají, k jakým tématům se nejčastěji vztahují. Následná slovotvorná analýza se snaží o výklad způsobu utvoření jednotlivých neologismů. Analýza vychází z vlastních poznatků, přičemž v některých případech je

postupováno s pomocí řady odborných publikací zabývajících se slovtvorbou. Součástí praktické části je také kapitola, jež podává informaci o míře záznamů vybrané slovní zásoby v databázi excerpčního materiálu *Neomat*. Praktický oddíl uzavírá pojednání o jazykové kreativě uplatněné při utváření nových pojmenování.

Práce se snaží poukázat na přínos online slovníku *Čeština 2.0* a jeho tištěné verze *Hacknutá čeština; neortodoxní slovník dnešní mateřštiny* pro současné potřeby neologie a její vývoj. Primárním úkolem je představit dílčí analýzu vybrané slovní zásoby.

2 Lexikografie jako lingvistická disciplína

Lexikografie, označovaná jako slovníkářství, představuje jednu z aplikovaných disciplín lexikologie, nauky zabývající se slovní zásobou jazyka. Oblast lexikografie se zabývá teorií a praxí tvorby slovníků; jejím úkolem je popis slovní zásoby, metodologie stanovení významů lexikálně-sémantických jednotek a samotná kodifikace lexikálních jednotek.

Lexikografie zahrnuje velmi širokou typologii slovníků, v současnosti lexikografické příručky zachycují lexémy různých oblastí, z velmi obsáhlé škály můžeme uvést například slovníky výkladové, překladové, diferenční, historické, etymologické, toponomastické, dialektologické, frazeologické, synonymické, pravopisné, v neposlední řadě slovníky nových slov, jimiž se v práci zabýváme. Lexikony dále dělíme na sémaziologické a onomaziologické, jejichž rozlišení tkví v tom, zda vycházejí od formy či od významu slova. Výsledkem sémaziologického postupu jsou abecedně řazené slovníky, onomaziologický postup je naopak uplatněn v lexikonech věcných (Hladká, NESČ, 2017).

Vývoj lexikografie

Za úplné počátky lexikografie můžeme považovat rostlináře a mamotreky v 15. století. Za důležitou osobnost počátku této disciplíny je považován Bartoloměj z Chlumce, jenž byl tvůrcem slovníků nesoucích názvy *Vokabulář*, *Bohemář* a *Glosář*, ty byly nazývány tzv. nomenklátory. Se zvyšující se vzdělaností a vynálezem knihtisku došlo v období humanismu k rozkvětu lexikografie, postupem času slovníky přestávají být pouhými překladatelskými příručkami. S latinsko-českým a česko-latinsko-řecko-německým slovníkem se stal významnou osobností Daniel Adam z Veleslavína. V 17. století obohacuje odvětví lexikografie svými pracemi Jan Amos Komenský, který přispívá například věcným slovníkem *Orbis pictus*. Přelomovým obdobím české lexikografie se stala doba obrozenecká, kdy dochází k velkému nárůstu zájmu o slovní zásobu. Důležitými osobnostmi tohoto období jsou Karel Ignác Thám, František Štěpán Kott, v neposlední řadě pak Josef Jungmann, jenž přichází s pětidílným *Slovníkem česko-německým*. Ve 20. století dochází k diferenciování, rozrůstání a zkvalitňování slovníkové tvorby. Souborný stav synchronního lexikonu přinesl vznik *Příručního slovníku jazyka českého* v letech 1935–1957, jenž obsahuje přibližně 250 000 hesel. Význačným

jednojazyčným výkladovým slovníkem se roku 1960 stal také *Slovník spisovného jazyka českého* – pod vedením Bohuslava Havránka, Františka Trávníčka a Aloise Jedličky. Tuto skupinu výkladových slovníků pak v roce 1978 završuje *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Od počátku devadesátých let 20. století po současnost se vedle tradičních slovníků objevují v hojně míře také slovníky gramatické, tyto slovníky berou v potaz dynamiku slovní zásoby, na kterou se soustředí, i to je jeden z důvodů narůstání slovníků neologismů, které přímo reagují na stále se rozvíjející slovní zásobu. V roce 1994 dochází k přepracování a k významnému rozšíření *Slovníku spisovné češtiny*, roku 1995 a 2004 pak vycházejí slovníky neologismů Olgy Martincové. Další vývoj české lexikografie se zdá být díky rozvoji informačních technologií v těsném sepětí převážně s jazykovými korpusy a dalšími jinými slovníkovými databázemi (Hladká, *Naše řeč*, 2005, s. 140–159).

2.1 Neografie

Neografie představuje jazykovědné odvětví, jehož předmětem zájmu je praxe a teorie tvorby lexikonů nových slov. Nová slova jsou buď doplňována do již stávajících výkladových slovníků, a to nejčastěji formou nového vydání lexikonu, nebo vytvořením nového speciálního slovníku neologismů. Tato disciplína se zabývá celkovým pojetím neologismů, výběrem nových slov, zaměřením lexikonů vztahujících se k neologismům, jejich rozsahem apod. Lexikografickým segmentem se stala přibližně na počátku sedmdesátých let 20. století.

Typologie slovníků nových slov je velmi mnohotvárná; zahrnujeme sem velké výkladové jednojazyčné slovníky, menší výkladové slovníky, periodické lexikony, registry, diachronní slovníky, slovníky zaměřující se na básnické okazionalismy či slovníky dvoujazyčné a vícejazyčné. Úkolem neografie není v posledních letech pouze tvorba tištěných slovníků neologismů, ale podílí se také na utváření neologických databází fungujících přes webové rozhraní, což uživatelům umožňuje rychlejší přístup k materiálu (Martinová, *NESČ*, 2017).

3 Čeština 2.0

Internetový slovník neologismů *Čeština 2.0* vznikl z iniciativy kreativce, firemního novináře a spolutvůrce značky *4 Kavky* Martina Kavky v roce 2009. Předlohou a inspirací se tomuto projektu stal americký slovník *Urban Dictionary*, jehož předmětem zájmu byl sběr anglického slangu, autorem konceptu byl Aeron Peckham.

Celý projekt začal vznikat již rok před oficiálním uveřejněním internetového lexikonu. Důležitým mezníkem pro genezi slovníku byla autorova jízda městskou hromadnou dopravou, při níž si Martin Kavka zaznamenal od spolujedoucích vůbec první slovo celého lexikonu, a to výraz *sračkogán*. Mělo to být označení pro člověka, jenž užívá nadbytečné množství vulgarismů, později toto slovo přibralo další dva významy, mělo označovat kanalizaci a množství problémů proběhnuvších v krátké časové ose.

Ústředním impulzem pro sestavení slovníku takového formátu byl pro Martina Kavku fakt, že v češtině podle něj chyběl lexikon, který by byl schopen okamžitě reagovat na rozvíjející se slovní zásobu, a navíc by byl spravovaný laickou veřejností (časopis *Hipster*, 13. 5. 2019, s. 49). Začátky však nebyly pro Martina Kavku jednoduché, se shromažďováním nového materiálu mu byli nápomocni manželka a jeho přátelé. Slovník ve svých počátcích neobsahoval mnoho výrazů, počet uživatelů, kteří přispívali svými novotvary do slovníku, však strmě narůstal, postupem času již měl internetový lexikon zastoupení nových slov v celém abecedním seznamu. V současné době přibude do tohoto online slovníku zhruba tři tisíce slov ročně. Týdně je Martinu Kavkovi zasláno od široké veřejnosti asi sto nových slov, z nichž publikuje okolo třiceti až sedmdesáti (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 5–6).

O projektu

Jak už z názvu vyplývá, *Čeština 2.0 – Slovník, který tvoříte vy*, je kolektivním dílem široké veřejnosti, který se zajímá o nová, slangová, regionální či jinak zajímavá slova v češtině a přispívá tak k rozvoji lexikální zásoby naší mateřštiny. Jedná se tedy o internetový slovník, jenž je tvořen otevřenou komunitou lidí. Samotné označení 2.0 představuje společnou tvorbu obsahu a vývoj webu. Jak sám Martin Kavka říká, 2.0 bylo při vzniku slovníku moderní označení, vše, co bylo takto značeno, znamenalo něco přelomového a nového, a právě to měla funkce online slovníku novotvarů plnit.

Díky vysokému počtu přispěvovatelů, a to různých věkových a zájmových skupin, se *Čeština 2.0* stává v současné době velmi obsáhlou a pestrou databází (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 5–7).

Čeština 2.0 je unikátní neakademický projekt internetového slovníku dostupný všem, bez rozdílu. Přehlednost tohoto lexikonu je zaručena jasným řazením jednotlivých hesel dle abecedy. Vyhledávání slov je tak možné pomocí počátečního písmena, slovník ale také nabízí řazení podle samotné oblíbenosti hesel. Popularitu jednotlivých neologismů určují sami návštěvníci webu, je pro ně totiž umožněno tzv. lajkování; lze dát slovu buďto palec nahoru, či palec dolů. Úspěšnost daného lexika u recipientů rozhoduje také o tom, jaké slovo se v databázi stane tzv. slovem dne, tedy slovem nejpobulárnějším. V online slovníku mimo jiné lze snadno dohledat přidaná slova dle data jejich uveřejnění, čímž můžeme jasně sledovat, jak aktuální pro určitou dobu slova jsou.

Každá lexikální jednotka v tomto internetovém slovníku představuje svou definici, tedy vysvětlení významu daného hesla, dále je pak pod každým neologismem uveden příklad, kontext, ve kterém slovo bylo, nebo by mohlo být použito. U každého hesla je mimo jiné uveden jeho autor a součástí je také datum přidání daného výrazu (*Čeština 2.0*, ©2009–2020).

Dle autora projektu je *Čeština 2.0* kronikou doby, jelikož zaznamenává vývoj češtiny, její dobové tendence, slova nová, náležející k různým tématům současné doby. Některé novotvary se v češtině pro svou oblíbenost uchytí, jiné jsou pouhými okazionalismy, které se v češtině dále nepoužívají; přičemž rozhodujícím faktorem je tu podle Martina Kavky samotná společnost, která rozhoduje o udržitelnosti jednotlivých slov v češtině. Autor označuje jazyk za demokratický, tedy takový, kde o začlenění nových slov rozhoduje většina (Český rozhlas Radiožurnál, 1. 4. 2019).

V současné době platforma obsahuje přes 19 000 nových slov, přičemž počet stále narůstá. Na rozdíl od slovníků neologismů jde *Čeština 2.0* tzv. s dobou, dokáže reagovat okamžitě. Nespornou výhodou této online databáze je oproti tištěným lexikonům její aktuálnost. Vyskytují se zde různorodě motivovaná slova, z různých oblastí společenského dění (*Čeština 2.0*, ©2009–2020).

Tato neakademická databáze nových lexikálních jednotek se stala natolik populární, že se její možné podoby neustále rozšiřují. Nejdůležitějším mezníkem pro *Češtinu 2.0* byl

zajisté vznik její tištěné verze s vybranými neologismy pod názvem *Hacknutá čeština, neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*, ta obsahuje záměrně vybraná hesla reprezentující různorodost kategorií slov. Po internetové a tištěné verzi slovníku přichází v roce 2019 také verze internetového pořadu s názvem *Hacknutá čeština*. Vysílání zakládající se na prezentaci neologismů z webového portálu *Čeština 2.0* s sebou přináší představení nově utvořených slov ústní podobou, to je doplněno o velmi barvitá grafická zpracování. Velice hravě a poutavě tvořený pořad, jehož autorem je tvůrce celého projektu Martin Kavka, je vysílán každé dva týdny na známé internetové televizi. Každá epizoda s sebou nese jinou tematiku, představuje novotvary vždy z jedné určité tematické oblasti (Televize Seznam, *Hacknutá čeština*, 2019). V roce 2020 dokonce vznikla desková hra *Čeština 2.0*.

4 Hacknutá čeština, neortodoxní slovník dnešní mateřštiny

4.1 O slovníku

V roce 2018 vychází pod nakladatelstvím *Jan Melvil Publishing* tištěná verze *Češtiny 2.0*; totiž neortodoxní slovník s názvem *Hacknutá čeština*. Autorem tohoto lexikonu není nikdo jiný než samotný tvůrce *Češtiny 2.0* Martin Kavka, jenž ke spolupráci navíc přizval lexikografa z Ústavu českého národního korpusu Michala Škrabala, který měl dát této příručce neologismů lexikografickou podobu. Dle autorů je *Hacknutá čeština* výběrem toho nejlepšího z online slovníku *Čeština 2.0*. Vybráno bylo přes 3 tisíce slov, což byla v té době asi čtvrtina všech aktuálních hesel z verze *Čeština 2.0*. Samotní autoři svou roli při vzniku slovníku pojímali jako editorskou, důraz kladli na to, že jde o kolektivní dílo, které vzniklo na základě sběru dat široké veřejnosti; právě díky tomu je tento slovník natolik unikátní (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 6).

Název *Hacknutá čeština* nese dle autora slovníku pozitivní i negativní rovinu. „*Hack*“ je *nabourání nějakého systému. A tou knihou jsme opravdu trochu nabourali akademické prostředí, protože slovník vzniká zespoda, živelně. Za druhé, „hack“ neznamena jen nabourání v negativním smyslu, původně to bylo vylepšení. Takže druhou rovinou je, že češtinu vylepšujeme.*“ (Činitel, zčápit, šalinosexuál. Nová slova jsou jako fejetony, *Respekt*, 30. 11. 2018). I samotný podtitul knihy napovídá, že jde o slovník netradiční, něčím jiný, výjimečný a i trochu kontroverzní slovník dnešní mluvy.

Ve slovníku nalezneme novotvary související s celou řadou oblastí společenského dění. Tento lexikon nabízí slova nová, slangová, regionální, slova z různých profesních i zájmových oblastí, setkáváme se zde i s politicky či jinak motivovanými slovy.

4.2 Struktura a obsah slovníku

Hacknutá čeština není svou formou a vznikem úplně tradičním slovníkem, nazvali bychom jej spíše specifickým, avšak atributy správného lexika si zachovává, a to především díky lexikografu Michalu Škrabalovi, který dal této knize novotvarů slovníkovou podobu.

Hesla jsou ve slovníku uspořádána podle abecedního řazení, jednotlivé heslové stati uvozuje tzv. lemma, tedy slovníkový tvar daného slova, které je pro lepší přehlednost vždy tučně vyznačeno. Jednotlivá hesla nejsou vždy jednoslovná, vyskytují se také sousloví, výjimečně pak produktivní části slov. Za některými lexémy je, dle potřeby, užitá kulatá závorka, jež plní funkci vysvětlení, zpřesňuje dané slovo či předkládá další možná pojmenování. Některá hesla naopak obsahují závorky hranaté, ty označují jejich správnou výslovnost. Od oficiálních, tradičních slovníků neologismů se *Hacknutá čeština* může lišit v tom, že čtenáře neseznamuje s morfologickou rovinou daných slov, tyto údaje se zde autorům jeví jako nadbytečné. *Hacknutá čeština*, jakožto výkladový slovník, nabízí u každého hesla jeho definici; tedy přesný význam daného jevu, ve slovníku se však vyskytují i taková slova, která mají významů více, jsou polysémní, u takových případů jsou pak jednotlivé významy odděleny polotučnou arabskou číslicí. Vybraná slova, převážně ta přejatá, nabízejí čtenářům svůj etymologický původ, ten se ve slovníku uvádí za značkou ▼. Stejně jako je tomu na webu *Čeština 2.0*, i v tištěné verzi slovníku jsou u některých hesel kurzívou značené konkrétní kontexty, ve kterých se jednotlivé novotvary mohou vyskytnout, přičemž na konci každé heslové stati je uveden původce nového hesla a datum, kdy bylo slovo či slovní spojení do databáze přidáno. Ve slovníku se z důvodu úspory místa, jako tomu bývá i u slovníků jiných, uplatňuje takzvané hnízdování; slova významově podobná či slova odvozená jsou ke svému základnímu heslu připojena, a to pomocí značky •. Autoři se ve slovníku snaží také velmi často odkazovat hesla k heslům jiným, v čemž jim pomáhá značení pomocí šipek ↑ ↓.

Nedílnou součástí slovníku je také povídání o češtině s devíti různými osobnostmi, které používají češtinu jako pracovní nástroj, s lidmi, kteří našemu mateřskému jazyku

skutečně rozumí. Poučná a zajímavá rozmlouvání o jazyku českém, o nových slovech nevyjímaje, jsou jedním z faktorů, které celý slovník krásně oživují. Ať již svými slovy do této knihy přispěla bloggerka Michelle Losekoot, sloganistka Lenka Papřoková nebo herec Jan Zadražil, tak také kupříkladu již zesnulý lingvista Jiří Marvan, spisovatel René Nekuda či lexikoložka z Ústavu pro jazyk český AV ČR Michaela Lišková. Jan Zadražil mimo jiné uživatelům slovníku nabízí ukázkou několika příkladů divadelního žargonu, básník Petr Kukul zase čtenářům radí, jak uspět na *Twitteru*. Úvodní slovo patří samozřejmě tvůrcům slovníku, Martinu Kavkovi a Michalu Škrabalovi.

Stejně tak, jako je hravý obsah celého slovníku, hravá je i jeho podoba; *Hacknutá čeština* je netradiční i svou grafickou stránkou, o poutavé ilustrace k vybraným neologismům se postaral Lukáš Fibrich, o přebal knihy pak Martina Šviráková (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 5–267).

4.3 Význam slovníku *Hacknutá čeština*

Slovy Michala Škrabala: „Často slýchávám nářky a stesky nad úpadkem naší mateřštiny, Snad se nám s Martinem knižním výběrem toho nejlepšího a nejzajímavějšího z *Češtiny 2.0* podaří přesvědčit alespoň část věčných lamentářů o opaku. Totiž o tom, že čeština nechřadne, ale vzkvétá, obohacuje se prvky jak domácími, tak přejatými, a převezme-li už něco z cizího zdroje, dokáže to ústrojně začlenit do stávajícího lexikálně-gramatického systému.“ (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 10). Podle obou tvůrců slovníku je čeština jazykem, který neustále pracuje, rozšiřuje se a obohacuje, samotní uživatelé naší mateřštiny jsou pak velmi kreativní v tom, že dokáží přejatý jazyk zpracovat a začlenit do našeho jazyka, i proto nás tedy nemohou větší jazyky nikdy pohltnout. Lidé si dokáží se slovy hrát, vymýšlejí různé slovní hříčky, dokáží s jazykem kreativně pracovat, slovník *Hacknutá čeština* je toho jasným důkazem (Aktuálně.cz, Zemandrtálec nebo debobrizace. Lidé si rádi hrají se slovy, 13. 9. 2018).

Výrazy ve slovníku jsou podle autora jakýmiśi fejetony, které reagují na aktuální dění, jsou svědkové doby, reflektují nejen politické, ale celkové společenské dění, zaznamenávají mluvu různých generací. „Nové výrazy nejsou jen čistě jazykovou záležitostí. Dějiny slov jsou vždy také dějinami kultury a naopak.“ (Lišková in Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 38). Posláním tohoto slovníku je také spojování národa; jak již bylo řečeno, v *Hacknuté češtině* se nevyskytují jen slova nová, ale i slangová, mluva regionální. Autoři se tedy snaží o přenášeni výrazů z jedné oblasti do druhé, tedy

o rozšiřování výrazů i mimo rámec regionu. Nemluvíme pouze o regionálním měřítku, nýbrž i o tom generačním, zájmovém apod. (Český rozhlas Plus, rozhovor o Hacknuté češtině, 7. 11. 2018).

Jak řekl Martin Kavka, *Hacknutá čeština* je místem pro jazykové hračky; lidé češtinu tvarují, právě díky tomu vznikají v jazyce nová slova. *Hacknutá čeština* i *Čeština 2.0* jsou novodobými příručkami, které se neomezují jen na neologismy (Kavka, Škrabal, 2018, s. 6). Sám Martin Kavka prý dává přispěvovatelům novotvarů co největší prostor, snaží se tedy zveřejňovat co nejvíce slov od široké veřejnosti, a to právě z toho důvodu, aby v těchto slovnících co nejvíce refletoval současnou mluvu (Aktuálně.cz, Zemandrtálec nebo debobrizace. Lidé si rádi hrají se slovy, 13. 9. 2018). Pro svou netradičnost a pestrost by se *Hacknutá čeština* mohla využívat při výukách češtiny k diskuzím o rozvoji a bohatosti češtiny (časopis *Hipster*, 13. 5. 2019, s. 52). Přispívá tak i k liberalizaci jazyka (Aktuálně.cz, Zemandrtálec nebo debobrizace. Lidé si rádi hrají se slovy, 13. 9. 2018).

Další významné pozitivum slovníku tohoto formátu můžeme spatřovat v tom, že některé neortodoxní výrazy, které se zde vyskytují, by se jen stěží do seriózních výkladových slovníků dostávaly, *Hacknutá čeština* nám tedy pomáhá zachycovat i taková slova, která se hojně užívají, ale kvůli svému expresivnímu příznaku by mohla být zatracena (Fencl, *Literární noviny*, 6. 2. 2019).

Velmi důležitým posláním slovníku je také pobavit. Krásná a lehká práce se slovy při utváření slov nových, spolu s vysokou kreativitou uživatelů češtiny, činí z tohoto jazyka jazyk zábavný (Český rozhlas Plus, rozhovor o Hacknuté češtině, 7. 11. 2018). „*Četba slovníků je poučná, zábavná a inspirativní, protože podněcuje k dalším úvahám.*“ (Lišková in Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 37).

4.4 Další databáze a slovníky zabývající se neologismy

4.4.1 Databáze excerpčního materiálu Neomat

Neomat je elektronickou excerpční databází shromažďující neologický materiál, fungující při oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR. Počátky tohoto archivu sahají do roku 1991, sběr se neomezoval pouze na jeden funkční styl, nýbrž vpisovány byly texty jak publicistické a beletristické, tak překladové. Tato excerpce brala v potaz věkové rozlišení, obracela se k aktuálním tématům a soustředila se na určitou zájmovou oblast; takto koncipovaná excerpce fungovala do roku

2005,

od tohoto roku byl archiv pojímán širěji; zahrnuta byla i lexikální dynamika. Od téhož roku je internetová databáze neologismů *Neomat* zpřístupněna široké veřejnosti. Materiál se zde neustále doplňuje, databáze je tak opětovně aktualizována. Jazykový materiál je sbírán z elektronických textových archivů a také jsou využívány zdroje elektronické. Sběr materiálu v časovém horizontu čtrnácti let dal vzniknout významným slovníkům neologismů – *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1, Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2, Neologismy v dnešní češtině*. Stejně jako *Čeština 2.0* je i *Neomat* online databází neologismů, která se stala základnou pro tištěný slovník novotvarů. V současnosti databáze *Neomat* obsahuje přibližně 340 000 hesel, excerpovaný materiál může využívat široká veřejnost (Ústav pro jazyk český, *Neomat*, 1991–2020).

4.4.2 Český národní korpus

Projekt Český národní korpus byl založen v roce 1994, aby vytvářel a zpřístupňoval rozsáhlá jazyková data pro výuku a výzkum ve formě elektronických korpusů. Momentálně umožňuje přístup k více jak třem miliardám slov, která jsou uspořádána v synchronních i diachronních korpusech. Dále pak psaných, mluvených, paralelních i jednojazyčných. ČNK je realizován především pracovníky dvou ústavů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy – Ústavu Českého národního korpusu a Ústavu teoretické a počítačové lingvistiky. Na sběru materiálů a koordinaci dílčích činností se však mimo to podílejí i více než dvě stovky externistů z celé České republiky.

Jazykový korpus představuje souhrn textů psaných i mluvených, převedených do elektronické podoby. Je významný pro výzkum neologismů, neboť v hojné míře reflektuje běžný mluvený jazyk a značně kumuluje také publicistické texty; právě tyto dvě sféry jsou podstatným zdrojem nově vznikajících slov v češtině. Korpus je schopen tvořit na věcných datech podložený jazykový výzkum díky tomu, že ukazuje jazykové jevy v jejich přirozeném kontextu (Český národní korpus, 1994–2020).

4.4.3 Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1, 2

První díl slovníku neologismů reflektuje nová slova v češtině v letech 1985 až 1995, předkládá asi 4 600 výrazů z různých oblastí stylových i zájmových. Slovník vychází v roce 1998 pod vedením Olgy Martinové, pro českou lexikografii bylo vydání tohoto slovníku nesmírně významným krokem kupředu. Tento lexikon novotvarů vznikl

na základě materiálu z internetové databáze *Neomat*, hesla tedy byla nashromážděna lexikografickým oddělením ÚJČ. Neologismy tu jsou rozebírány ve všech gramatických rovinách; nechybí popis tvaroslovný, lexikálně-sémantický, ortoepický i pravopisný, podává též komunikační a funkčně stylovou platnost nových slov (Ústav pro jazyk český, 2020).

Druhý díl slovníku neologismů vychází v roce 2004, opět se o jeho vznik zasloužil kolektiv autorů pod vedením Olgy Martinové. Reflektuje novou slovní zásobu a nové vývojové tendence v letech 1996 až 2002, slovník tvoří asi 7 000 novotvarů i frazémů, mimo jiné ukazuje jejich používání v různých oblastech komunikace. Tento lexikon neologismů získal 2. místo v kategorii Cena poroty za encyklopedické a výkladové dílo v soutěži Slovník roku (Ústav pro jazyk český, 2020).

4.4.4 Neologismy v dnešní češtině

V roce 2005 vydává ÚJČ AV ČR opět pod vedením Olgy Martinové monografické zpracování nového lexika, které bylo zpracováno lexikograficky ve slovnících *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1,2*. Kolektiv autorů se nechtěl omezovat na řešení obecných a metodologických otázek, poněvadž tomu byl věnován prostor ve slovnících, nýbrž si kladl za cíl ukázat nové lexikum z odlišného úhlu pohledu.

Publikace je tvořena šestnácti studiemi pojednávajícími o nových lexémech z různých hledisek; pozornost je zde primárně věnována tvoření nových slov. Jednotlivé studie a stati se zabývají nejen novými pojmenováními abstrakt a osob, ale také pojmenováními slovesnými, adjektivními a adverbialními; soustředí se tedy převážně na novotvary, které vznikly pojmenováním nového obsahu novou formou. Své speciální místo tu mají také takzvané neosémantismy, tedy lexémy, jejichž známka novosti spočívá v novém významu již existujícího výrazu. Další kapitoly se dále zabývají například přejímkami z cizích jazyků, novými iniciálovými zkratkami či derivací a kompozicí u substantiv.

Stejně jako lexikony *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1, 2* se i publikace *Neologismy v dnešní češtině* věnuje komunikačnímu hledisku neologismů; bere tedy v potaz to, v jakém typu komunikace se daný novotvar vyskytuje (Ústav pro jazyk český, 2020).

4.4.5 Co v slovnících nenajdete

Autorky Zdeňka Sochová a Běla Poštolková (1994) přicházejí se slovníkem, který se stává jakýmsi doplněním *Slovníku spisovného jazyka českého* a *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Přináší novinky, které se objevují, vlivem četných společenských změn, ve slovní zásobě češtiny po roce 1989. Výrazy z této publikace jsou získávány z běžného mluveného i psaného dorozumívání a jsou určeny jak skupinám pracujícím s českým jazykem, tak široké veřejnosti. Tato kniha si dala za cíl doplnit lexikografické mezery, které v oblasti nových slov v této době byly, poslední akademické slovníky totiž pocházely ze sedmdesátých let 20. století.

Autorky využily k tvorbě tohoto slovníku svého vlastního sběru, čerpaly převážně z mluvené a psané publicistiky, dále z děl prozaických a esejistických. Jednotlivá hesla jsou v lexikonu řazena abecedně a lexikografická výstavba navazuje na dřívější výkladové slovníky. Velmi frekventovanými jsou v tomto slovníku výrazy, které byly převzaty z cizích jazyků, i proto tu jsou často důsledně zaznamenány i případné dublety v psaní těchto lexikálních jednotek. Publikace je doplněna také teoretickým pojednáním o neologismech (Sochová, Poštolková, 1994, s. 5–11).

4.4.6 LEXIKO

LEXIKO – webové hnízdo o novodobé české slovní zásobě a výkladových slovnících je spravováno oddělením současné lexikologie a lexikografie ÚJČ AV ČR. Tato internetová databáze lexikální zásoby češtiny měla při svém vzniku, totiž v letech 2005 až 2011, sloužit jako jeden z podkladů pro tvorbu moderního výkladového slovníku. Na jeho tvorbě se podílelo již zmiňované oddělení lexikologie a lexikografie spolu s řadou dalších institucí, například s Ústavem Českého národního korpusu při FF UK. Budování a zpřístupňování *LEXIKA* mělo sloužit k využití a rozšiřování současné slovní zásoby.

Tato databáze je unikátní a pro veřejnost skvěle využitelná především z toho důvodu, že zde najdeme online verze *Příručního slovníku jazyka českého* a *Slovníku spisovného jazyka českého* – tedy dvou významných českých lexikonů. Součástí je také *Novočeský lexikální archiv*, databáze heslářů, pojednání o všech slovnících fungujících při ÚJČ AV ČR. *LEXIKO* databáze zprostředkovává také okamžitý odkaz k databázi *Neomat* či ke studiím vydaným Ústavem pro jazyk český, umožňuje také přístup k demoverzi lexikální databáze *PRALEX* (Ústav pro jazyk český, Lexiko, 2020).

Jak poukazuje Josef Filipec (1992) v článku *Naše současná společnost, slovní zásoba a slovníky*, k významným a převratným národně společenským změnám došlo především po listopadu 1989, právě tato skutečnost se promítla i do samotného jazyka. S touto dobou, novou etapou, dochází k rozvoji a tvorbě nových slov, na čemž se pochopitelně podepisují zásadní změny ve společnosti (Filipec, *Naše řeč*, 1992, s. 1–11).

Skutečnost, že ty nejnovější tištěné slovníky neologismů pocházejí již z období kolem roku 2004, nám nastoluje otázku o samotné aktuálnosti těchto výrazů, nasnadě tak zůstává otázka, zda ještě můžeme tyto slovníky považovat za směrodatné a určující. S rychle se rozvíjející dynamikou jazyka, narůstající slovní zásobou, novými poznatky a s rozvojem informačních technologií lze přepokládat i velmi vysoký nárůst nových slov v jazyce. Do popředí se tak dostávají převážně online databáze jako *Neomat*, Český národní korpus a *Čeština 2.0*, které mohou rychleji reagovat na rozvoj slovní zásoby. Právě pro oblast neologie je nezbytný stálý posun ve vývoji či případná korekce lexikonů. Na tento problém reaguje Oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR tím, že pracuje na databázi lexikální zásoby českého jazyka počátku 21. století. V dřívější době vznikaly slovníky s využitím excerpčních lístků, nyní lexikografové čerpají převážně z již zmiňovaných materiálových zdrojů v elektronické podobě. Vedle webového portálu *LEXIKA*, *PRALEXU* a slovníků dostupných v elektronické podobě se ÚJČ AV ČR snaží o jednotné vyhledávací prostředí, které by mělo být základnou pro všechny ústavní materiálové zdroje. Hlavní výhodou elektronické databáze oproti tištěným slovníkům bude komplexnější popis kontextů, příkladů a spojitostí jednotlivých hesel. Výsledkem úsilí o rozvoj a popis současné slovní zásoby je *Akademický slovník současné češtiny*.

4.4.7 Akademický slovník současné češtiny

Akademický slovník současné češtiny je pracovníky z oddělení lexikologie a lexikografie ÚJČ AV ČR zpracováván od roku 2012, jedná se o nový výkladový slovník současné češtiny, který navazuje na tvorbu již starších tištěných slovníků, jejichž vydání proběhlo před více jak čtyřiceti lety. Při tvorbě tohoto slovníku jsou využívány nástroje korpusové lingvistiky a lexikografie, různé elektronické archivy, databáze či texty na webu. Jedná se o akademický slovník, tedy takový, který má typizovaný, strukturovaný a propracovaný výklad významu slov, u tohoto elektronického lexikonu se počítá se 120 000 až 150 000 lexikálními jednotkami. Uživatelé by měli v *Akademickém slovníku*

současné češtiny najít slovní zásobu užívanou jak ve veřejné, polooficiální, tak v běžné komunikaci. Slovník je součástí grantového projektu *Nová cesta k modernímu jednojazyčnému výkladovému slovníku současné češtiny* (Ústav pro jazyk český, 2020).

4.4.8 Neologismus v lingvistickém, mediálním a běžném obrazu světa

Za významný předěl pro výzkum neologismů můžeme považovat také disertační práci Michaely Liškové z roku 2018, jedná se o novější práci, ve které je na neologismy nahlíženo ze tří různých pohledů. Neologismus z úhlu lingvistického ukazuje pomocí korpusových nástrojů a jeho lexikografických vlastností. V této práci se Lišková zmiňuje o platformách *Čeština 2.0*, *Neomat*, prostor však věnuje také slovníkům cizím, které fungují na podobném principu. Skrze různé mediální komunikáty autorka předkládá mediální pohled na neologismus; analyzuje například frekvenci výskytu daných novotvarů, dále se zabývá tím, jak jsou novotvary v různých typech textu chápány. Neologismus v běžném obrazu světa pojímá pomocí dotazníkového šetření, dospívá k závěru, že na neologismus je nahlíženo velmi různorodě (Lišková, 2018, s. 14–195).

5 Pojem neologismus

„Lexikální jednotka, která se ve vztahu k existujícím jednotkám slovní zásoby současného jazyka vyznačuje novostí, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska funkčního (funkčně systémového, komunikačního, stylistického)“ (Encyklopedický slovník, 2002, s. 284).

Neologismus je výraz, který je zpočátku používán jen jedním autorem, nebo velmi úzkým okruhem lidí, postupem času se jeho užití šíří, slovo tak může prostoupit do obecného užívání; tedy stát se součástí běžné lexikální zásoby, v tomto případě se jeho příznak novosti vytrácí. Za neologismy lze obecně považovat taková slova, která doposud nejsou součástí slovní zásoby, avšak mají šanci proniknout do ní (Hauser, 1980, s. 43–44).

Michaela Lišková (2018) ve své práci zkoumá různá pojetí pojmu neologismus; poznamenává, že v českém prostředí je tento pojem chápán jako nové slovo, nový výraz, nový tvar, nový jazykový prostředek, nové spojení slov, určitá jazyková novota či směr, který zavádí nějaké jazykové novoty. Na základě *PSJČ* také upozorňuje na odlišné chápání pojmu neologismus a novotvar, kde je neologismus uchopen širěji; totiž označuje jistou jazykovou novotu, přičemž novotvar je zde pojímán jen jako nový tvar.

Pojem novotvar jistě přináší do jazyka pozitivní změny; nese totiž s sebou něco nového či změněného. Jde o termín vztahující se jak k nové formě, tak ke změněnému charakteru významu formy staré, velmi důležitou roli tu hraje vymezení časového období, což je často velmi obtížnou záležitostí; neologismus je tedy pojmem relativním (Čermák 2010, s. 219). Neologismy řadíme k dobově příznakovým prostředkům slovní zásoby, a to z toho důvodu, že jejich vznik je vždy poután k určité době, mohou mít tedy jistou stylistickou hodnotu. Nová slova lze tedy v této souvislosti chápat jako protiklad ke slovům archaickým a zastaralým (Martincová, NESČ, 2017).

Nová slova v češtině nejsou charakterizována pouze časovým příznakem, v potaz se bere i činitel sociolingvistický, psycholingvistický a generační. Oproti jednotkám současné lexikální zásoby jsou neologismy slovy časově novými, perspektivními a užívanými (Čermák, Filipec, 1985, s. 99).

5.1 Příčiny vzniku neologismů

Důvody vzniku neologismů jsou rozmanité; častou příčinnou geneze nových slov je potřeba společnosti pojmenovat určité nové jevy či nahradit současné výrazy prostředkem přesnějším, aktuálnějším. Velmi často jsou novotvary v češtině výsledkem záměrné snahy o působivé vyjádření, což je již spojeno s citovou či intelektuální složkou jedince. Utvoření určitých neologismů bývá velmi často také spontánní záležitostí (Martincová, NESČ, 2017).

Podle *České lexikologie* (1985) jsou příčiny vzniku neologismů dvojí – mimojazykové a vnitrojazykové. Do mimojazykových příčin zahrnuje generační rozdíly, pojmenování nových skutečností či rozlišení různých společenských procesů. Vnitrojazykové příčiny geneze neologismů zajišťují symetričnost lexikální formy a významu, odstranění variant, významové a stylistické rozlišování lexikálních jednotek, dále jsou prostředníkem polysémie a homonymie či experimentování (Čermák, Filipec, 1985, s. 99).

Hauser v *Nauce o slovní zásobě* (1980) hovoří o příčinách vnitřních a vnějších.

- a) Vnější mimojazykové příčiny – nutnost pojmenovat nově se objevující jevy, tato záležitost je úzce spojena s proměnou doby, s různými časovými obdobími, nová slova reagují na společenské prostředí, různé dobové etapy spolu nesou různé nové výrazy, velmi často vznikají odborné termíny, jako příklady novotvarů vznikajících

na základě mimojazykových příčin uvádí Hauser (1980) *nadplán*, *panelárna*, *přehradář* či *vratka*.

b) Vnitřní jazykové příčiny – jazykové důvody pro zrod novotvarů jsou strukturní a stylistické; nutnost nového stylistického pojmenování s sebou nese genezi básnických neologismů, to je převážně dáno dobovými názory na samotný básnický jazyk, nehrají tu tak roli potřeby společenské. Doba národního obrození tak přinesla básnická slova jako *lučina*, *prachomrak* či *skalina*, k lumírovské poetice patří kupříkladu slova *hled*, *čárny*, *ledný*. V umělecké literatuře je výskyt neologismů poměrně málo častý, určité novotvary nachází například v tvorbě básníka Františka Halase, a to v podobě slov jako *rozmilovanost*, *zimula* nebo *hopsáček*. Netradiční využití jistého výrazu v uměleckém stylu se přibližuje k neologismům kontextovým.

Naopak oblast publicistiky a odborného funkčního stylu je pro neologismy velmi hojným zdrojem; publicistický funkční styl přinesl do jazyka nová slova jako *nárůst*, *dopad* či *nárokovost*. Dalším výrazným zdrojem neologismů je hovorový styl, jenž nová slova jednak utváří, jednak je přejímá ze slangu argotu či obecné češtiny, takto vznikla slova jako *úchylkář*, *stavbař* a *dopravář*.

Strukturními příčinami rozumí Přemysl Hauser (1980) situaci, kdy vznikají nová pojmenování na základě toho, že ta stará již nevyhovují svou formou nebo dosavadní název již nekoresponduje s novým poznáním. Uvádí jako příklady *parník* za starší *parolod'* nebo *letadlo* za *aeroplán*. Pro ekonomičnost vyjádření vznikala v češtině také velmi často nová slova, která vznikla univerbizací, jsou to výrazy *železnice* namísto *železná dráha* nebo *časovka* místo *jízda na čas* (Hauser, 1980, s. 44–45).

5.2 Klasifikace neologismů

Při klasifikaci neologismů se autoři řídí různými aspekty, i proto se často v dělení nových lexikálních jednotek rozcházejí, někdy však i shodují. Třídění neologismů je tak poměrně složitou záležitostí. V této práci předkládáme vybrané koncepce dělení různých lingvistů, představujeme třídění dle starších i novějších publikací.

5.2.1 Klasifikace podle Nového encyklopedického slovníku češtiny

Nový encyklopedický slovník češtiny uvádí třídění neologismů z hlediska strukturního a funkčního; mezi první zmiňované patří neologismy slovotvorné (*bavič*, *europoslanec*), slova přejatá (*snowboard*), lexikální jednotky, jež nabírají nového významu,

tzn. neosémantismy (*hvězdný – vynikající, špičkový*), dále víceslovná pojmenování (*mobilní telefon*) a frazémy (*být mimo místu*). Strukturální neologismy slouží jako pojmenovávací jednotky, avšak v případě, že se užití neologismu mění a spolu s ním dochází k přehodnocení původního charakteristického rysu, mluvíme o klasifikaci z hlediska funkčního. Za neologismy považujeme i ta slova, která se v minulosti přestala používat, ale postupem času se jejich užívání opět obnovilo (*radní – člen obecní rady*). Jako další typy funkčních neologismů *Nový encyklopedický slovník češtiny* uvádí individualismy, okazionalismy, módní neologismy a efemérní či dobová slova (Martincová, NESČ, 2017).

5.2.2 Klasifikace podle Nauky o slovní zásobě

Hauser (1980) ve své *Nauce o slovní zásobě* dělí neologismy dle jejich způsobu tvoření; třídí je do dvou skupin, a to na novotvary domácího a cizího původu. Domácí neologismy klasifikuje do čtyř skupin:

- a) Slovo tvorné neologismy – nová slova vznikající derivací, uplatňují se u většiny slovo tvorných typů.
Např.: *rostlinář, divačka, zestátnit, plynovod*
- b) Sousední neologismy – nová slova utvářející se z běžných slov.
Např.: *kosmická rychlost, bytová jednotka, domov důchodců, vodní slalom*
- c) Frazologické neologismy – nové výrazy vznikají i na půdě publicistiky a hovorového stylu.
Např.: *raketový nástup, studená válka, filmovat to na někoho*
- d) Sémantické neologismy – v případě, kdy již existující slovo nabývá nového významu, hovoříme o sémantických neologismech.
Např.: *brigáda (pracovní skupina, dobrovolná práce), ještěrka (vozik), družina (školní zařízení)* (Hauser, 1980, s. 46–47).

Sémantické neologismy mohou být výsledkem rozšíření významu slov (*bariéra – psychická, zvuková*), specializací významu (*aukce – privatizační, holandská*) nebo

přenášení významu (*průchodný – návrh, postup*) (Poštolková, Sochová, *Naše řeč*, 1992, s. 225–246).

Výrazy, které čeština přejímá z cizích jazyků, jsou na rozdíl od domácích neologismů nemotivované, označujeme je jako pojmenování značková. Nejvíce nových slov je tvořeno z latinsko-řeckých základů a z anglického jazyka (*kosmonaut, neutron, slalom, igelit*) (Hauser, 1980, s. 46–47). Dle Poštolkové a Sochové je většina novotvarů přejatých z cizích slov řazena k neologismům lexikálním, jako příklad uvádí výrazy *brífink, dresing, fitcentrum* nebo *comeback* (Poštolková, Sochová, *Naše řeč*, 1992, s. 225–246).

5.2.3 Klasifikace podle České lexikologie

Čermák, Filipec (1985) v *České lexikologii* třídí nové výrazy podle jejich způsobu vzniku, a to na neologismy vznikající z již existujících lexikálních forem, dále na neologismy, které jsou do češtiny přejímány z cizích jazyků či na neologismy vznikající tvořením pojmenování. Novotvary, jež jsou v češtině utvářeny právě změnou existujících lexikálních forem, jsou dále klasifikovány do několika podskupin dle typu geneze:

- a) derivací – např. *kontaktník, zakázkář, dospělec*,
- b) kompozicí – např. *čtyřčočkový, mezosobní, rychlozávěr*,
- c) krácením – *cítka, sátník*,
- d) zpětnou derivací – *gothaj, plzeň*,
- e) souslovím – *raketojaderné odzbrojení*,
- f) frazémem – *dát do kupy*,
- g) metajazykové neologismy – *bokovost*.

V češtině jsou uplatněny také novotvary, jež vznikají zachováním nebo využitím téže lexikální formy:

- a) novotvary vznikající změnou slovního druhu, případně konverzí,
- b) sémantické neologismy – již existující slovní formy nabývají nových významů,
- c) nová využití existujících slov v existujících významech.

Nová slova se také v češtině hojně přejímají z jiných jazyků, děje se tak například u slov citátových či u termínů – např. *jazzman*, *madžhadín*, *aquaplaning*. Další ze způsobů je přejímání pomocí odvozenin – *cyklovat* (*akumulátor*), *algoritmizovat*, *swingovat*. K přejímání též dochází u složenin a hybridních slov – *multivitamínový*, *dlouhodobý*, *biokosmonautika*, *agroekologie*.

Vznik tvořením nových lexikálních forem je dnes jen málo častý, u tohoto typu převládají cizí lexémy, *Česká lexikologie* (1985) uvádí třeba odvozené slovo *krikrikovat*, které vzniklo z českého citoslovce *kri* (Čermák, Filipec, 1985, s. 100–101).

5.2.4 Klasifikace neologismů podle Olgy Martinové

Kritéria uplatňující se při třídění neologismů podle Martinové vycházela z formální stránky novotvaru, z významu nového pojmenování, z rozdílu lexikálních a kontextových jednotek a ze stylového rozvrstvení slovní zásoby (Martinová, *Slovo a slovesnost*, 1972, s. 283–293).

V publikaci *Problematika neologismů v současné spisovné češtině* (1983) pak neologismy třídí z hlediska genetického:

a) Nová pojmenování, jejichž rys novosti záleží v pojmenování nového myšlenkového obsahu novou formou.

- Kategorie mutační

Tato skupina se dále člení na pojmenování substantivní, adjektivní, slovesná a příslovečná.

Např. *potrubí* → *potrubář*, *buldozer* → *buldozeristka*, *Fučík* → *fučíkovec*, *dozvuk* → *dozvukový*

- Kategorie modifikační

Tato skupina se též dále třídí na pojmenování substantivní, adjektivní a slovesná.

Např. *vzorkovat* → *vyvzorkovat*, *superraketový*, *malý diamant* → *diamantek*

- Kategorie transpoziční

Tato kategorie je dále členěna na pojmenování substantivní, adjektivní a příslovečná.

Např. *rozbitelná láhev* → *rozbitelnost*, *rosit* → *rosení*, *čihavý* → *čihavě*

- b) Nová pojmenování, jejichž rys novosti záleží pouze v pojmenování obsahu.
- Pojmenování víceslovná
Např. *civilní obrana*, *plynový teplovodní agregát*, *vybírač siláže*
 - Nová pojmenování sémanticky tvořená
Např. *motýlek* – *televizní anténa* (na základě podobnosti s živočichem),
budvar – *pivo*
- c) Nová pojmenování, jejichž rys novosti záleží v novém slovotvorném zpracování dříve pojmenovaného obsahu.
- Nová pojmenování jednoslovná utvořená na pozadí pojmenování víceslovného.
Např. *občanská legitimace* → *občanka*, *jídelní vůz* → *jídelňák*, *tokajské víno* → *tokajské*
 - Nová pojmenování vzniklá úpravou fundujícího slova.
Např. *učitelka* → *úča*, *vrchní lékař* → *šéflékař*, *vodní doprava* → *hydrodoprava*
 - Nová pojmenování reprodukcující onomaziologickou strukturu.
Např. *adaptátor* × *adaptér*, *lahvárna* × *lahvovna*, *tramvaják* × *tramvajář*
(Martincová, 1983, s. 31).

První skupina v dělení Martincové by se mohla zdát paralelou k denotativním neologismům, které uvádí Markéta Ziková; denotativní neologismy jsou takové nově utvořené lexikální jednotky, jež slouží k označení nově vzniklé skutečnosti. Naproti tomu staví neologismy transnominativní, které se vyznačují novou stavbou již dříve pojmenovaného výrazu, ty jsou analogické ke třetí skupině třídění Martincové, jež máme zapsáno výše. Můžeme tedy říci, že Ziková třídí neologismy podle příčin jejich vzniku (Ziková, *Naše řeč*, 2001, s. 83–84).

Ve slovnících neologismů Martincová vymezuje neologismy podle toho, zda vznikly kalkováním, přejímáním, zkracováním, odvozováním, utvořením víceslovných pojmenování nebo tvořením sémantickým, tedy vytvořením na základě metafory, metonymie či rozšířením nebo zúžením významu (Martincová, 1998, s. 13). Rozlišuje také mezi neologismy vlastními a okazionalismy; neologismy vlastní jsou ty, které jsou

utvářeny pravidelně, naproti tomu okazionalismy jsou tvořeny a užívány jen příležitostně (Martincová, 2004, s. 15).

5.2.5 Klasifikace podle publikace Co v slovnících nenajdete

Autorky Zdeňka Sochová a Běla Poštolková dělí nová pojmenování do tří skupin – neologismy lexikální, sémantické a kontextové. K lexikálním neologismům řadí přejímání z cizích jazyků, novotvary domácí a také denominativní derivaci verb z domácích a cizích základů, sem přiřazují např. výraz *servisovat*. Neologismy sémantické jsou takové, jež dle autorek vznikají přenášením, rozšiřováním a specializací významu a mimo jiné přejímáním nových podob adjektiv, zde lze jako příklady předložit výrazy *manipulační* (poplatek) a *manipulativní* (pedagogika). Nově utvořená frazeologická spojení a výrazy, jež mají jen málo společného s významem dominantního slova daného spojení, se nazývají neologismy kontextové (Sochová, Poštolková, 1994, s. 12–15).

5.3 Kritéria vymezení neologismů

Vymezení pojmu neologismus lze považovat za skutečně obtížné, bereme-li totiž v úvahu časovou posloupnost, kdy se daný novotvar objeví, následné opožděné zaznamenání lexikografem, následovný ještě pozdější lexikografický zápis a teprve následující publikování, je s ohledem na tuto skutečnost leckdy velmi složité mluvit ještě o daném výrazu jako o neologismu. Tento výraz totiž může již buďto zevšednět, stát se starším či naopak může z jazyka úplně zmizet. Můžeme tedy předpokládat, že některé výrazy, které jsou v současných i starších slovnících evidované jako nové, už příznak novosti nemusejí mít (Čermák, 2010, s. 219).

Složitost a neujasněnost v určování neologismů do lingvistiky přineslo široké spektrum kritérií, dle kterých můžeme považovat určité jazykové jednotky za neologismy.

Podle Martincové (1983) se vycházelo ze tří základních kritérií:

- a) z hodnocení uživatelů, jež vychází z pocitu neobvyklosti a novosti jevu – samotní uživatelé jazyka hodnotí zvláštnost a novost konkrétní jazykové jednotky,
- b) z nějakého časově vymezeného období – téměř každé historické období s sebou přináší nějaká nová pojmenování, která jsou podložena určitým mimojazykovým společenskohistorickým faktorem (např. obrozenecké neologismy),

c) z postavení nového výrazu ve slovní zásobě – dle dřívějšího třídění se neologismus zařazoval do pasivní slovní zásoby, nyní je považován za takové slovo, které má možnost stát se jednotkou langue, přičemž zde roli hraje sociolingvistické hledisko, ale i vzájemné vztahy jednotek v jazykových rovinách (Martincová, 1983, s. 283–293).

Nový encyklopedický slovník (2017), jenž je svým vydáním mladší, pak uvádí tato kritéria:

- a) kritérium časové – období vzniku daného neologismu,
- b) kritérium jazykové variety – otázka útvaru, ve kterém došlo ke genezi novotvaru (slang, běžná mluva atd.),
- c) kritérium strukturní – roli zde hraje vztah formy a obsahu,
- d) kritérium lexikalizace – začlenění nového pojmenování do lexika,
- e) kritérium uzualizace – zobecnění jednotky v úzu,
- f) kritérium psychologické – pocitování novosti lexikální jednotky ze strany uživatelů jazyka, roli zde může hrát vzdělání, pohlaví, věk a zájmy jedince (Martincová, NESČ, 2017).

„Neologismy necharakterizuje jen příznak časový; jak vyplývá z dříve uvedené charakteristiky, jde tu i o problematiku psycholingvistickou, sociolingvistickou a významně se tu projevuje činitel generační.“ (Čermák, Filipec, 1985, s. 99).

5.4 Okazionalismus

Za okazionalismy považujeme taková pojmenování, která jsou tvořena příležitostně, a to obvykle pro nějaké konkrétní využití, jež je podmíněno kontextem. Okazionalní pojmenování se vyznačují vázaností na určitý kontext, neobvyklostí, jednorázovým využitím, řečovým charakterem, nápadností a svou novostí.

Okazionalismy jsou odlišovány od slov potencionálních, efemérních, uzuálních i od slov nových, poněvadž okazionalismy na rozdíl od neologismů nebývají včleňovány do běžného užívání, svou zvláštnost a novost si zachovávají (Martincová, NESČ, 2017).

Okazionální pojmenovávání jsou tvořena za účelem jazykové invence, nebývají zde potřeby nových společenských pojmenování (Martincová, 1985, s. 19).

Ladislav Sisák (2008) se ve své studii zmiňuje o vymezení okazionalismů pohledem A. G. Lykova, ten tyto lexikální jednotky definuje celkem devíti příznaky, a to slovo tvornou odvozeností, příslušností k řeči, nereprodukovaností, nenormativností, expresivitou, nominační fakultativností, synchronně-diachronní difuzností, funkční jednorázovostí a příslušností k autorovi (Sisák, 2008, s. 221).

Okazionalismy se jinak označují jako slova individuálně tvořená či jako slova autorská, mohou však být nazývány i neologismy kontextovými, básnickými nebo uměleckými. Jejich výskyt je různý, setkat se s nimi můžeme převážně v oblasti umělecké, dále pak publicistické či odborné, významné zastoupení mají i v běžně mluvené sféře, kde se přímo utvářejí, na rozdíl od slov, která se v řeči jen obnovují; okazionalismy jsou tedy význačným ukazatelem dynamiky jazyka a jazykové kreativity (Martincová, NESČ, 2017).

Použití okazionalismu v projevu je otázkou především stylistické roviny jazyka, a to z toho důvodu, že je projevem aktualizace, velmi často s sebou nese různé další významy či konotace, ať už mluvíme třeba o expresivitě, ironii nebo komickém účinku. Můžeme jej považovat za lexikální jazykový prostředek, poněvadž často vyjadřuje citový postoj mluvčího či pisatele k danému sdělení.

Za okazionální pojmenování bychom mohli označit například výrazy jako *jablkoholik*, *metaforik*, *blbečkovství*, *poslancovna*, *nahárnička*, *chůvák*, *klauzovize*, *vlasolog*, *přebuchtíno*, *proloktovat se* a mnohé další (Staněk, *Naše řeč*, 2002, s. 57–67).

6 Tvoření nových slov

„Tvořením slov rozumíme jednak proces, činnost vytváření slov na základě slov v jazyce už existujících způsoby, postupy a prostředky, které jazyk k tomuto cíli má, a to nejen vlastní vytváření, produkci nových slov/neologismů, ale především reprodukci, opakování slovo tvorných postupů, jimiž slovo bylo, nebo přesněji, jimiž se jeví utvořeno, jednak však také výsledný stav těchto procesů, ozřejmenou utvářenost slovo tvorně motivovaných slov neboli jejich slovo tvornou stavbu.“ (Čechová a kol., 2000, s. 92).

Při procesu utváření slov pracujeme se slovem fundujícím, tedy původním a slovem fundovaným, tedy nově utvořeným, mezi těmito výrazy pak existuje vztah nazývaný fundace. S těmito pojmy pracujeme v případě, pokud se u slova základového a nově utvořeného zabýváme jejich formou, v případě, kdy nahlížíme na slova z hlediska významové souvislosti, pak hovoříme o slovu motivujícím a motivovaném, mezi nimiž je vztah nazývaný se motivace (Cvrček a kol., 2010, s. 81).

Autoři *Mluvnice češtiny I* (1986, s. 193–198) vnímají slovotvorný proces nejen jako jednorázový proces utvoření nových slov, avšak také jako jeho reprodukce v řeči. V češtině pak existují tři základní slovotvorné procesy:

a) Derivace (odvozování)

Jedná se o nejfrekventovanější způsob tvorby nových slov v češtině. Během derivace nastávají různé hláskové alternace, mohou se zde uplatnit různé slovotvorné postupy; prefixální, neboli předponový (*prahory*), sufixální, neboli příponový (*slovník*), kombinovaný (*nábřeží*), bezpříponový (*kopnout* → *kop*) či odvozování zpětné (*váček* → *vak*) (Čermák, Filipec, 1985, s. 102–103).

Procesu derivace podléhají všechny základní slovní druhy, tedy substantiva, adjektiva, verba a adverbia, ale i ostatní slovní druhy. Pomocí prefixů a sufixů vznikají z určitého slovního druhu nová pojmenování stejného či odlišného slovního druhu. U substantiv jsou významná jména činitelská, jedná se o proces, kdy nová pojmenování vznikají ze sloves (*stavitel*), dále jména konatelská, zde je fundujícím slovním druhem samotné substantivum (*mlynář*), řadíme sem také jména přechýlená (*učitelka*), jména mláďat, deminutiva či augmentativa. Adjektiva jsou často tvořena z podstatných jmen přidáním přípony (*chlupatý*), nová přídavná jména také mohou vznikat za pomoci komparativu (*chudší*) nebo přidáním kvantitativních předpon (*prastarý*), časté je také tvoření, kdy je fundujícím slovem verbum (*bojovný*). Pro verba je typické tvoření ze substantiv (*plodit*), dále se můžeme setkat například se slovesy z adjektiv, inchoativními (*stárnout*) a faktitivními (*ulehčit*), s tvořením sloves, u nichž je fundujícím slovem též sloveso, např. pomocí přípon (*sednout*, *sedat*), frekventované je tvoření nových sloves za pomoci prefixu (*vyhnat*). Adverbia jsou stejně jako ostatní tvořena z podstatných jmen (*honem*), z přídavných jmen (*lidsky*), ze sloves (*letmo*), z příslovcí (*hloupěji*), příslovce v češtině mohou vznikat také z pronomim

(*tam*), existují také tzv. příslovečná sousloví (*ruku v ruce*) (Šmilauer, 1971, s. 26–193).

b) Kompozice (skládání)

V češtině se vyskytují složeniny pravé, neboli vlastní (*velkoměsto*) a nepravé, neboli nevlastní (*cílevědomý*); jejich dělení záleží na možnosti či nemožnosti volného rozložení složeniny na dvě samostatná slova. U kompozit nevlastních toto jde, u složenin vlastních nikoliv. Nevlastní skládání v češtině nazýváme také tzv. spřahováním neboli juxtapozicí. Spřežkové mohou být všechny základní slovní druhy; tedy spřežková podstatná jména (*spolucestující*), přídavná jména (*nicneříkající*), slovesa (*spoluzakládat*), příslovce (*sebejistě*), totéž platí i pro kompozita vlastní.

Složená slova se však také dále třídí na základě syntaktického vztahu mezi jejich částmi; reciproční (*česko-slovenský*), kopulativní, neboli slučovací (*žlutozelený*), predikační (*ledopád*), určovací (*velkoměsto*), rekční, neboli vazebné (*utřinos*), větné (*jakbysmet*) a mechanické (*pršiplášt*). V češtině se můžeme setkat také se slovotvorným způsobem kompozičně-derivačním, jehož základem jsou syntagmata, jež se s pomocí kompozice během derivace proměňují v jednoslovné složené výrazy, např. *psát román* → *romanopisec*.

Při smíšeném způsobu tvoření složenin kompozita vznikají zároveň skládáním dvou kořenů a zároveň zkracováním či připojením koncovky. Tímto způsobem vznikl třeba výraz *celoroční*, kdy nepostačilo spojit slova *celý* a *rok*, nýbrž u druhého zmíněného slova muselo dojít také k derivaci (Cvrček a kol., 2010, s. 110–116).

Zvláštní skupinou složenin jsou tzv. hybridní kompozita; jedná se o složeniny, které se tvoří složením slovotvorného základu domácího a cizího. Nejčastěji dochází ke spojení částí českých s částmi latinskými, anglickými nebo řeckými, příklady hybridních složenin jsou výrazy jako *novogotika*, *vysokofrekvenční* apod. Hybridní složeniny se mohou utvářet také procesem tzv. polokalkování, kdy dochází k nápodobě vzoru cizí složeniny a úplného překladu jednoho článku do češtiny, např. *autodráha* z německého *Autobahn* (Bozděchová, NESČ, 2017).

c) Abreviace (zkracování)

V lingvistice se rozlišují zkratky grafické (*pi, fa, atd.*) a graficko-fónické, ty se dále dělí na zkratky iniciálové (*OSN, ČR*); tedy takové, jež jsou utvořeny z počátečních písmen slov a zkratky morfémové, což jsou zkrácená slova (*limo, Týna*) a zkratková slova, neboli akronyma (*Čedok*), ta můžeme v jazyce skloňovat (Čermák, Filipec, 1985, s.102–103). Mezi delšími a složitějšími zkratkami se pro lepší přehlednost užívá mezery, např. ÚJČ AV ČR.

S abreviací se často setkáváme při utváření domácích podob křestních jmen, hlavně pak u kompozit; u tohoto procesu dochází k tomu, že se jedna část složeniny vypustí a zbývající část získává novou tvaroslovnou charakteristiku či sufix, kupř. *Květoslava* → *Květa*. Tímto způsobem lze tvořit i slangová apelativa, kupř. *fotoaparát* → *foťák*, *dějepis* → *děják* (Grepl a kol., 2008, s. 224–225).

Při tvorbě nových slov mluvíme také o tzv. univerbizaci a multiverbizaci. Multiverbizace je proces, při němž z jednoslovné formy vzniká víceslovná jazyková forma, jde o specifický způsob tvoření sousloví, která jsou utvořena opisem. Multiverbální výrazy bývají často stylově příznakové a rozlišují se několika formálními typy. O procesu multiverbizace můžeme hovořit například u pojmenování *provádět sběr*, jež vzniklo opisem slova *sbírat*. Opakem multiverbizace je univerbizace, kde se víceslovné pojmenování mění v jednoslovné. Univerbizované jednotky bývají nespisovné, avšak pronikají i do spisovné češtiny, jsou typické pro běžnou mluvu, své uplatnění mají také v profesním a slangovém vyjadřování, jsou významným projevem jazykové ekonomie, příkladem univerbizace je výraz *řidičák*, jenž vznikl z dvouslovného pojmenování *řidičský průkaz* (Hladká, NESČ, 2017).

6.1 Onomaziologické kategorie

Na základě srovnání slovního významu mezi fundujícím a fundovaným slovem rozeznáváme tyto tři základní onomaziologické kategorie:

- Mutace – slovo motivované se liší ve významu od slova základového, dochází zde k nejvýraznější změně ze všech procesů, kategorie substance je určena například vztahem k pojmu kategorie substance (*cukřenka*), vlastnosti (*černozem*) nebo děje (*pračka*).

- Transpozice – slovní druh slova odvozeného se liší od slova základového, avšak nemění se lexikální význam, transpozice je podnícena potřebami větné struktury, úzce tedy souvisí se syntaxí, dochází zde ke zpředmětnění vlastnosti (*hravý* → *hravost*), ke zvlastnostnění děje (*trestán* → *trestaný*) či ke zvlastnostnění okolnosti nebo způsobu a míry děje (*rychlý* → *rychle*).
- Modifikace – fundované slovo přibírá určitý příznak (modifikuje se), slovní druh slova základového a slova nově utvořeného zůstává stejný, patří sem deminutiva (*dub* → *doubek*), augmentativa (*chlap* → *chlapák*), slova přechýlená (*učitel* → *učitelka*), názvy mláďat (*slon* → *slůně*), kolektiva (*strom* → *stromoví*), stupňování adjektiv (*malý* → *menší*) či vidová obměna sloves (*běžet* → *vyběhnout*). (Dokulil, 1986, s. 212–215).

6.2 Blending

Blending neboli mísení, přiklání slova, představuje speciální způsob jazykové kontaminace; dochází zde totiž ke vzniku nového slova, a to utvořením ze dvou či více částí určitých slov. Fundované slovo je utvořeno z významů celých původních slov, nikoliv z významů pouhých částí slov fundujících, jak je tomu v běžné slovo tvorbě.

První blendy se pravděpodobně v jazyce začaly objevovat v druhé polovině 19. století, jejich funkce tkví převážně ve zjednodušení a zrychlení komunikace, poněvadž z původních víceslovných spojení vznikají jednoslovné výrazy. Podíl na neustálém vývoji blendingu má zajisté trvalá dynamika jazyka; do českého jazyka se blendy přejímají převážně z angličtiny, těch skutečně českých je poměrně málo.

Blendingem vznikla slova jako *workoholismus* (*work+alkoholismus*), *botel* (*boat+hotel*), *emotikon* (*emoce+ikona*), *brunch* (*breakfast+lunch*), *moped* (*motor+pedál*) (Just, 2003, s. 172).

Blending pracuje s fundujícími slovy jako s řetězci základních znaků, jejich smísením posléze vzniká nové fundované slovo. Velmi často je nově vzniklé slovo utvořeno z hlavní části prvního slova a z konce slova druhého. Blending může rozlišovat své dva druhy, a to podle existence či neexistence řetězce, jenž je společný oběma původním slovům. Šimandl (2013) jako příklady blendingu uvádí slova *bankomat* (*banka+automat*), *Eurošima* (*Europe+Hirošima*), *smog* (*smoke+fog*) a mnohé další (Šimandl, 2013, s. 111–112).

Blends bychom mohli vnímat jako slova, která jsou často utvořena idiomatically, neboť takto utvořené výrazy obvykle činí narážku na slova fundující, právě z toho důvodu blends většinou vnímáme jako neotřelá a kreativní pojmenování, která jdou se současnou dobou a často ji také hodnotí. Tuto skutečnost velmi dobře reflektuje výraz *Pitomio*, jenž vznikl kontaminací slov *pitomec* a *Tomio*, a je reakcí na předvolební kampaň v roce 2012.

Hojně rozšířený je blending hlavně v anglofonní a hispánské lingvistice, v češtině byly blends vždy řazeny spíše ke zkratkám a zájem o ně byl spíše na straně laické nežli odborné, pravděpodobně i z tohoto důvodu dosud není příliš českých publikací zaměřující se na tuto problematiku. Šimandl (2013) však upozorňuje na to, jaký význam by mělo podrobnější zkoumání blendů pro neologii. Je totiž toho názoru, že užití blendů se stále více rozšiřuje do různých komunikačních sfér, v souvislosti s blends tak nemluvíme už jen o substandardních útvarech a žargonech; jejich podrobnější zkoumání v jazyce by bylo na místě, dle Šimandla (2013) by se na sběru a popisu blendů měla podílet hlavně neologie a onomastika. Josef Šimandl (2013) se ve svém článku zabývá nejen pojmem blending, ale také pojmy mechanické krácení a mechanické skládání, neboť jde o jednotky podobné, avšak jsou mezi nimi určité rozdíly.

- Mechanické krácení

S blendingem má mechanická kompozice společný rys v tom, že nebere v potaz morfémovou stavbu slova. Mechanické krácení se uplatňovalo převážně v oblasti slangu a argotu, nyní však můžeme tvrdit, že má svůj výskyt i v jiných vrstvách národního jazyka.

Jako příklady mechanického krácení Šimandl uvádí vlastní jména jako *Tonda* (z *Antonín*), *Dora* (z *Dorota*), dále výrazy jako *nashle*, *v poho* či *samo* (ze *samo sebou/samozřejmě*).

- Mechanické skládání

Tento typ Šimandl člení do tří podtypů; prvním z nich je kompozice z prvních slabik, často se přisuzuje zkratkovému tvoření, patří sem kupříkladu výraz *Čedok* (*Československá dopravní kancelář*). Dalšími podtypy patřícími do této skupiny je skládání s afixoidy, opět

dvojslabičnými, a blending, při němž dochází k tzv. oříznutí části slov pro vznik slova nového. (Šimandl, 2013, s. 109–115).

V anglistické tradici se pracuje se dvěma typy příklánění, Šimandl je označuje písmeny V a T. První z případů je častější, u těchto typů slov je začátek prvního slova spojen s koncem slova druhého; sem patří výrazy jako *věšák*, *bankomat* nebo *para-lympiáda*. Podmínkou druhé skupiny blendů je, že tato slova musejí mít společnou část, společnou slabiku, zařadili bychom sem tedy pojmy jako *smog*, *teleskop*, *Eurošima* či *Pitomio* (Šimandl, 2012, s. 3–5).

7 Příznakovost jazykových prostředků

Neologismy jsou jednotky stojící na periferii slovní zásoby. Jejich primárním příznakem je novost, jedná se o takové lexikální jednotky, které prozatím nejsou pevně zakotveny v podvědomí uživatelů, významnou roli zde hraje časové hledisko. Příznakové lexikální jednotky bývají v textu flagrantní, tak je tomu i v případě neologismů či okazionalismů, převážně pak u těch, které se snaží o neobvyklé pojmenování. Liší se tak od slov neutrálních a často nabývají expresivního příznaku (Ziková, 2001, s. 155–157).

Jazykové jednotky nesoucí nějaký příznak se vyznačují tím, že kromě nociónálního významu obsahují ještě určité dodatkové informace, jež vyplývají z konkrétního použití v komunikaci a determinují je k jistému typu textů či naopak omezují jeho universální využití.

Příznakem rozumíme například nějaký dobový, stylový, útvarový či expresivní odstín daného jazykového prostředku. V protikladu stojí slova neutrální, která nesou pouze gramatický význam, jsou spisovná a jejich využití je možné v jakémkoli typu komunikace. Lexémy, pro něž je typický nějaký příznak, se utváří v běžné mluvě, jejich příznakovost však můžeme v současnosti považovat za stabilní a systémovou.

Za slova příznaková můžeme považovat například archaismy či historismy, ty nesou určitý dobový příznak, dále pak právě neologismy nebo okazionalismy. Příznakem u slova rozumíme také cizost daného lexému, velké zastoupení mají též výrazy expresivní; hypokoristika, lalická slova, eufemismy či vulgarismy. V jazyce existují také lexémy, jež se vyznačují stylovým příznakem, to se projevuje v různých varietách národního jazyka, například u interdialektů, dialektů nebo sociolektů. Příznak stylový

nesou rovněž podle příslušnosti k jednotlivým funkčním stylům poetismy, publicismy a termíny (Krčmová, NESČ, 2017).

7.1 Expresivita

„Lexikální výrazový prostředek vyjadřující citový, hodnotící a volní vztah mluvčího ke sdělované skutečnosti. Expresivita se chápe jako pragmatická složka významu příslušného výrazového prostředku daná postojem mluvčího; u konkrétních výrazových prostředků se může mluvit o existenci expresivního příznaku.“ (Křístek, NESČ, 2017).

Expresivum lze tvořit v rámci všech jazykových rovin; syntax, morfologie, lexikologie i hláskosloví. Díky určitým hláskovým skupinám vznikají například slova kakofonní či eufonií, pomocí slovotvorných prostředků se utváří deminutiva, augmentativa nebo hypokoristika, velmi bohatou k tvorbě expresivních slov se jeví i lexikální rovina; v níž se nám vydělují eufemismy, vulgarismy, slova hanlivá a dětská, eufemismy či naopak dysfemismy (Křístek, NESČ, 2017).

Expresivitu lze dělit na inherentní, adherentní a kontextovou. Expresivita inherentní se vyznačuje tím, že její příslušnost u daného lexému rozeznáme i bez znalosti kontextu, tato expresivita nevzniká významovou změnou slova, naopak je nepřetržitou součástí významu tohoto lexému, právě inherentní expresivita je nejčastěji se vyskytující expresivitou; bývá u slov založena na určitém hláskovém seskupení, přesněji řečeno skladu hlásek, jenž dělá právě dané slovo expresivně příznakovým. Významnou složku inherentní expresivity tvoří slova, která se stávají expresivními za použití určitých přípon, dále sem patří expresivita slov hybridních, citoslovečných výrazů, expresivita spočívající ve změně neživotnosti v životnost, expresivita vzniklá reduplikací, expresivita založená na významové změně slovotvorného typu a mnohé další. Mezi slova nesoucí inherentní expresivitu můžeme zařadit výrazy jako *chechtat se, hňup, tlamajzna, štramák, ožralec, žrout, šuškanda, lumpárna* a další. V případě, kdy sémantickou změnou nabyde neutrální slovo ustáleného expresivního výrazu, mluvíme o expresivitě adherentní. Tento typ expresivity nemá žádné ustanovující formální prvky, je závislý na samotném kontextu, zařadili bychom sem kupříkladu výraz *robota*, pod nímž si společnost může představit určitou nucenost či obtížnost práce, neutrální slovo se tak stává expresivně příznakovým až v kontextu (Zima, 1961, s. 12–45). Pokud dojde ke spojení výrazových prostředků, které budou náležet k odlišným stylovým oblastem, pak hovoříme o kontextové

expresivitě, jež je často brána jako jedna z možností k aktualizaci vyjádření (Křístek, NESČ, 2017).

8 Metodologie práce

Teoretický oddíl práce se opírá o prostudovanou odbornou literaturu. Pro zpracování teoretické části bylo čerpáno jak z knižních publikací, tak z časopiseckých odborných článků. Nejdůležitějšími prameny práce byly samotné lexikony *Hacknutá čeština* a *Čeština 2.0*, o nichž tato studie pojednává. Cenným zdrojem byly také všechny dostupné články, pořady a rozhovory v médiích, jež se zabývaly unikátní webovou platformou *Čeština 2.0* a tištěným slovníkem *Hacknutá čeština*.

Praktická část práce, opírající se o excerpovaný jazykový materiál (excerpce probíhala od února do listopadu roku 2020) ze slovníku *Hacknutá čeština* a jeho online verze *Čeština 2.0*, se skládá ze dvou hlavních částí; sémantického a slovotvorného rozboru. Z důvodu velmi vysokého počtu lexikálních jednotek ukotvených v platformě *Čeština 2.0* (ke dni 11. 11. 2020 obsahuje 20 220 slov) a ve slovníku *Hacknutá čeština* bylo pro tuto diplomovou práci vybráno k jazykové analýze 100 výrazů, které byly v první části rozděleny do devíti tematických skupin. Byla vybrána slova často se vyskytující, ale z významových skupin zajímavých pro sémantické analyzování. V této části práce je vysvětlen význam jednotlivých slovních jednotek a u většiny výrazů je také uveden příklad použití v kontextu. Výklady významů i příklady konkrétních užití jednotlivých novotvarů jsou převzaty z analyzovaných slovníků, tedy z *Češtiny 2.0* a *Hacknuté češtiny*. Ve slovnících byly u daných neologismů rovněž vyhledávány výrazy stejného nebo podobného významu či výrazy s nimi tematicky související. Následující analýza slovotvorná zahrnuje substantiva, adjektiva, verba, výjimečně adverbia, zde jsou slova vydělena podle způsobu utvoření, tedy výrazy vzniklé blendingem, derivací i kompozicí. Vyčleněny jsou lexikální jednotky utvořené abreviací a zaznamenána jsou i sousloví. Jednotky vzniklé odvozováním jsou dále rozříděny do menších podskupin. Jako podpora při zpracování slovotvorného rozboru byla v jistých případech využita odborná literatura zabývající se problematikou tvoření slov – *Nauka o slovní zásobě* (1980), *Problematika neologismů v současné spisovné češtině* (1983), *Morfematika a slovotvorba češtiny* (2011). Dále jsme pracovali s odbornými slovníky; při zjišťování původu některých slov

bylo nahlédnuto do *Českého etymologického slovníku* (2015), při práci se slovy cizími byl využit *Akademický slovník cizích slov* (1998) či internetový *Slovník cizích slov*, k dalšímu vyhledávání byla použita online verze *Slovníku spisovného jazyka českého*. Využíván byl také *Slovník nespisovné češtiny* (2009), kde se vyskytují výrazy hanlivé, které jsou v hojné míře součástí námi analyzované slovní zásoby.

Součástí praktické části práce je také údaj o míře výskytu analyzované slovní zásoby v databázi *Neomat*, se kterou pracujeme. Oddíl uzavírá pojednání o uplatnění kreativity v námi zkoumané slovní zásobě.

V závěru jsou veškeré poznatky syntetizovány. Je tu vymezen prostor pro pojednání o expresivitě zkoumané slovní zásoby, jsou zde shrnuty výstupy sémantické i slovtvorné analýzy, nechybí také zmínka o přínosu *Čeština 2.0* a *Hacknuté češtiny* pro současnou neologii.

9 Analyzovaná slovní zásoba

Analyzované novotvary jsou excerpovány z webové platformy *Čeština 2.0* a ze slovníku *Hacknutá čeština*. Tištěný lexikon byl vydán v roce 2018, obsahuje tak slovní jednotky utvořené do tohoto data. *Čeština 2.0* zahrnuje výrazy od roku 2009 až do současnosti.

Excerpovaný jazykový materiál je velmi pestrý z hlediska sémantického i z hlediska slovtvorného. Slovní zásoba je nejdříve analyzována sémanticky, výrazy jsou řazeny podle společného tématu, významu, společné charakteristiky. Druhý oddíl je věnován analýze slovtvorné, výrazy jsou tříděny podle toho, jakým způsobem vznikly, jak byly utvořeny.

9.1 Sémantická analýza

Sémantický oddíl analyzované slovní zásoby můžeme uvést slovy Miloše Dokulila (1951, s. 121–131): „*Slovní zásobu jazyka bychom mohli přirovnat k hluboké vodě.*“ Hlubiny této vody jsou pro něj neměnné, zatímco její hladina neustále čerí vlivem povětrnostních podmínek a silami života, stejně tak je tomu i u slovní zásoby, která se nepřetržitě proměňuje. Proměna je dána vývojem společenským, ekonomickým, sociálním i hospodářským. Dokulil s použitím metafory, že hladina zrcadlí okolní svět, dává najevo to, že se právě společenská situace velmi značně odráží ve slovní zásobě. Hlubiny řeky jsou pro něj jádrem slovní zásoby, zmiňuje však, že i tato slova mohou s postupem času

získávat nové významy. Hladinu řeky pak můžeme vnímat jako periférii slovní zásoby, právě sem ve většině případech náležejí námi zkoumané novotvary (Dokulil, 1951, s. 121–131).

Na výrazech pocházejících jak z *Čeština 2.0*, tak z *Hacknuté češtiny*, se velmi dobře prokazují slova Miloše Dokulila. Analyzované novotvary ukazují velkou škálu tematických oblastí, které jsou spjaty s minulou i současnou společenskou situací a bývají často jakýmsi dokladem doby. Web *Čeština 2.0* i neortodoxní tištěný slovník *Hacknutá čeština* obsahují velmi rozmanitou škálu nových lexikálních pojmenování, tyto výrazy jsou uživateli jazyka utvářeny téměř nepřetržitě.

9.1.1 Nově utvořená pojmenování s politickým námětem

Lexikální pojmenování s politickým podtextem patří k jedné z tematicky nejpočetnějších skupin zastoupených na webu *Čeština 2.0*. Politické události jsou totiž pro veřejnost velmi diskutabilní záležitostí, obecně se politické situace dotýkají většiny z nás, proto není divu, že se zrovna tyto výrazy tak hojně vyskytují v námi zkoumaných lexikografických platformách. Lidé reagují na politické dění právě i tím, že vymýšlejí a tvoří nová pojmenování, která současnou situaci odrážejí. V mnoha případech jde o lexikální jednotky s expresivním příznakem.

Data přidání jednotlivých výrazů zrcadlí jednotlivé politické události v čase. Jak můžeme na základě naší excerpce vidět, nová slova jsou často motivována osobnostmi politického spektra. Pravděpodobně nejvyšší zastoupení zde mají slova reagující na současného premiéra naší země Andreje Babiše.

- **akorath** [-rát]

Výraz *akorath* byl na web *Čeština 2.0* přidán v roce 2013, kdy probíhala kauza údajných úplatků politika Davida Ratha. Slovo *akorath* mělo označovat ani malý, ani velký úplatek tehdejšího politika a stalo se posměšnou reakcí společnosti na celou situaci.

Užití v kontextu: „*Dal mi akorath.*“

- **andrejovat**

Jméno současného politika je společností soustavně velmi probíráno, proto není divu, že se stává cílem kreativců, kteří utvářejí nespočet nových pojmenování souvisejících právě s jeho osobou. Verbum *andrejovat* vzniklo

jako synonymum ke slovesu lhát; konkrétněji lhát někomu či někoho balamutit. Tento výraz se v námi zkoumané databázi objevil v roce 2018 a byl reakcí na tehdejší kauzu kolem Čapího hnízda, v níž měl Andrej Babiš údajně veřejnosti lhát.

Užití v kontextu: „*Neandrejuj nás pořád, my ti nevěříme.*“

- **Anofert**

Dalším vybraným výrazem, který odkazuje na Andreje Babiše, je *Anofert*. Předložené slovo bylo vytvořeno v roce 2017 a má být označením pro veškeré politické, mediální, hospodářské a mocenské subjekty, které jsou řízeny právě Andrejem Babišem.

Užití v kontextu: „*Šlachta už je v Anofertu.*“

- **antibabišismus**

Výraz *antibabišismus* má být označením pro politický styl, jehož hlavním cílem je vymezování se proti Andreji Babišovi. Slovo bylo na web *Čeština 2.0* přidáno v roce 2016.

Užití v kontextu: „*Topka ve sněmovně předvádí primitivní, surový antibabišismus.*“

- **babišárna**

Babišárnou společnost označuje finanční podvod velkých rozměrů. Slovo bylo do slovníku přidáno roku 2018 a opět je expresivní reakcí na počínání Andreje Babiše.

Užití v kontextu: „*Vypadá to na další babišárnu, do Agrofertu tečou ze státního miliardy.*“

- **babišenka**

V roce 2017 byla na popud Andreje Babiše zavedena tzv. elektronická evidence tržeb, která opět mezi společnostmi vyvolala řadu nesourodých reakcí. *Babišenka* tedy představuje nové pojmenování účtenky, která byla vydána přes EET. Ve stejném významu se užívá i pojmu **babiška**.

Užití v kontextu: „*Babišenky si z krámů neberu.*“

- **babišbox**

Babišbox má dvojí význam. Používá se při označení krabičky sloužící na odkládání nechtěných stvrzenek z pokladních tiskáren, které jsou nezbytné kvůli elektronické evidenci tržeb. Tato skutečnost se může

označovat také výrazivem **babikoš**. V druhém případě pojem *babišbox* slouží jako označení pro babišovské lexikální hnízdo. S tímto novým označením přicházejí sami tvůrci *Hacknuté češtiny*.

- **babišovné**

Dalším novým výrazivem reagujícím na elektronickou evidenci tržeb je *babišovné*. *Babišovné* označuje poplatek, jenž je vybírán některými obchodníky kvůli komplikacím, jež jsou spojeny právě s EET. Platforma *Čeština 2.0* zná i pojem **babišné**, které označuje tutéž skutečnost.

- **babišovská vláda**

Slovním spojením *babišovská vláda* autoři pojmenovávají specifický typ vlády, která s podporou prezidenta dlouhodobě vládne v demisi. Opět jde o označení, které expresivně reaguje na politiku Andreje Babiše.

- **babiština**

Babiština byla utvořena jako označení pro češtinu, jež je doplněna o slovakismy, výsledkem tohoto je posléze mluvený projev, který není ani česky, ani slovensky. Autor utvořením tohoto slova mohl reagovat na rozhovor, jenž proběhl mezi Andrejem Babišem a novináři. Ten se uskutečnil roku 2015, v témže roce byl novotvar i zadán do slovníku. Pro tuto skutečnost není jedno pojmenování, v námi zkoumaném slovníku se vyskytuje také pojem **federanto**, jenž označuje tutéž skutečnost, je tedy synonymem k výrazivu *babiština*.

Užití v kontextu: „*To je asi nějaký příklad babištiny, polovině slov nerozumím.*“

- **blebata**

Výraz *blebata* autor utvořil v roce 2017 s cílem pojmenovat prázdnou politickou debatu, a to zejména tu předvolební.

- **brexitánie**

V roce 2020 vyvrcholila politická událost nesoucí název brexit neboli ukončení členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku v Evropské unii. Jednalo se o událost, jež byla probírána napříč politickým, mediálním i společenským spektrem. I tato skutečnost tak s sebou přinesla nová pojmenování. *Brexitánie* je pojmenováním Velké Británie po jejím odchodu z Evropské unie.

Užití v kontextu: „*To jsem tedy zvědav, jak to brexitánie zvládne.*“

- **brexitář**

Dalším výrazivem, jež vzniklo v souvislosti s brexitem, je *brexitář*. Autor tak utvořil nové pojmenování, které mělo označovat zastánce tzv. brexitu, vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Výraz byl v roce 2016 převzat z *Lidových novin*, novotvar byl tedy použit v mediální sféře. Další slovo, které vzniklo v souvislosti s brexitem a bylo zaznamenáno v námi zkoumaném lexikonu, je **brexitovat**.

Užití v kontextu: „*Ani skalní brexitáři netuší, co se stane po vystoupení z Unie.*“

- **buzerokracie**

Výraz *buzerokracie* se stal označením pro vládu, která je založená na sledování, pronásledování, obtěžování a dalších jiných represivních metodách. U tohoto novotvaru můžeme sledovat zjevný záporný citový příznak.

- **daňové gestapo**

U tohoto výraziva si můžeme povšimnout vysoké míry kreativity. *Daňové gestapo* je označení pro finanční úřad a opět bylo utvořeno s odkazem na zavedení elektronické evidence tržeb.

Užití v kontextu: „*Jde do tuhýho, jakmile nevydáš babišku, hned se na tebe vrhne daňový gestapo.*“

- **dementokracie**

Po výrazu *buzerokracie* je dalším novotvarem, který slovník obsahuje, *dementokracie*, toto slovo bylo utvořeno stejným způsobem a značí demokracii v pojetí nepřilíš inteligentních lidí. *Dementokracie* byla do slovníku přidána o pět let dříve než *buzerokracie*. Oba tyto výrazy nesou záporný citový příznak a dokazují negativní postoj společnosti k politickému zastoupení.

Užití v kontextu: „*Tohle, co u nás je, není demokracie, ale spíš dementokracie.*“

- **europština**

I samotná politika Evropské unie si našla místo v námi excerpovaném slovníku. *Europštinou* autor nazývá strojený jazyk evropských institucí.

K tomuto tematickému okruhu však bylo utvořeno více slov, například vznikl výraz **eurotika**, pod nímž si autor představuje vzrušení z vytváření nových evropských norem, což může být reakcí na normu velikosti banánů zadanou od Evropské unie apod.

- **klausoleum**

Nová, expresivně pojatá, slova byla vytvořena i na exprezidenta Václava Klause. Výrazů, jež odkazují k této osobě, bylo utvořeno několik, jedním z nich je výraz *klausoleum*, který má označovat institut či knihovnu propagující díla a myšlenky tohoto exprezidenta.

Užití v kontextu: „*Klausoleum nám tak ještě chybělo!*“

Další výrazy, které můžeme ve slovníku najít, a které souvisejí s osobou Václava Klause, jsou například **klausoid**, což je nekritický obdivovatel zmiňovaného exprezidenta či **klausifikace**; proces přibližování se ke světonázoru Václava Klause mladšího nebo staršího. V roce 2017 vznikl také výraz **klauzovat**, který reagoval na vtipnou a médií probíranou historku, *klauzovat* tedy znamená nevědomě či vědomě přemístit do své kapsy cizí propisku.

- **mluvčáček**

Mluvčáček je novotvarem, který nese viditelný posměšný příznak a představuje tiskového mluvčí; vytvořen byl s odkazem na mluvčího prezidenta Jiřího Ovčáčka.

Užití v kontextu: „*Každý papaláš potřebuje svého mluvčáčka, aby měl z koho udělat vola před kamerami.*“

- **ojebabišit**

Ojebabišit je další výrazivo odkazující na premiéra Babiše a nese silně expresivní příznak. *Ojebabišit* bylo vytvořeno jako synonymum ke slovesu podvést, ošidit někoho.

Užití v kontextu: „*Tam do toho kiosku ani nechod', už nás tam ojebabišili.*“

- **okamurismus**

Dalším politikem, na něhož byla vytvořena nová slova, je Tomio Okamura. Výraz *okamurismus* byl autorem do slovníku přidán roku 2012 a má znamenat jednoduchou „pravdu“, která je nanic, většinou takovou, jež je instantní, populistická, banální, bez východiska nějakého řešení. Autor se při

genezi slova inspiroval právě zmiňovaným politikem, který byl častým hlasatelem takovýchto „pravd“ v médiích.

Užití v kontextu: „*Nemá se krást, dálnice by měly být levnější, to jsou samé okamurismy.*“

Období, kdy média mají nedostatek zajímavých zpráv a informují tak o obskurních politicích, je ve slovníku označeno novým pojmenováním **okamurková sezóna**.

- **pirátor**

Pirátor je nové označení pro primátora města, který pochází z České pirátské strany.

Užití v kontextu: „*Tak už i Praha má pirátora.*“

- **Pitomio**

Výraz *Pitomio* vymyslela redakce časopisu *Reflex* a vyvolal poměrně bouřlivé reakce, v roce 2017 bylo slovo přidáno do *Češtiny 2.0*. *Pitomio* se stalo přezdívkou pro politika Tomia Okamuru.

Užití v kontextu: „*Okamuru je možné v případech oprávněné kritiky nazývat Pitomio, rozhodl soud. Bezdůvodně komolit jeho jméno však nelze.*“

- **povolební vyjebávání**

Povolebním vyjebáváním autor označil skutečnost, kdy při jednání jedna nebo více politických stran jednajících o koalici předstírá konstruktivní vyjednávání o důležitých tématech, namísto toho se však snaží s protistranou takzvaně vyjebat a chce dosáhnout především na zajímavá místa ve vládě a jiných úřadech. Toto heslo bylo do slovníku přidáno roku 2013, přibližně měsíc poté, co se uskutečnily volby do Poslanecké sněmovny. Utvořením tohoto pojmenování tak tvůrce velmi expresivně reagoval na danou situaci.

- **sobotkovat**

Sobotkovat je nový výraz, který znamená vyhýbání se se přímé odpovědi. Ten, kdo takzvaně *sobotkuje*, opakuje stále dokola tytéž fráze, které jsou prokládané řečmi bez valného smyslu, posluchači však může v takovém případě připadat, že se řečník v problému orientuje. Novotvar vznikl podle politika Bohuslava Sobotky.

Užití v kontextu: „*Studenti, prosím vás, u státnic hlavně nesobotkujte. Vyjadřujte se jako technici - stručně, jasně, výstižně. Žádné sobotkování vám rozhodně nepomůže.*“

Stejným způsobem vznikl i výraz **okamurovat**, ten znamená rádo by fundované vyjadřování k nějakému tématu či využívání blbosti druhých ke svému prospěchu. Zde se tvůrci slova inspirovali osobou Tomia Okamury. Stejně tvořené verbum vzniklo i v reakci na politika Andreje Babiše – **babišovat**. Tento novotvar nabyl rovnou čtyř významů; znamenal totiž hromadění majetku, hysterické vztekání, lhaní a v neposlední řadě také kandidaturu za politické hnutí ANO.

- **víceministr**

Víceministr je pojmenováním pro takového ministra, který má na starost více než jeden resort.

Užití v kontextu: „*Víceministr Havlíček kvůli nehodám na železnici nerezignuje. Naopak, nejspíš mu za odměnu ještě nějaké to ministerstvo přibude, aby jich neměl málo.*“

- **zčápit**

Verbum **zčápit** bylo do slovníku přidáno roku 2016, novotvar je motivován kauzou Čapí hnízdo kolem Andreje Babiše. Výraz znamená získání dotací z veřejných zdrojů na svůj soukromý projekt.

Užití v kontextu: „*Pepa zčápil pár chechtáků z Unie na golfový hřiště. Šíkula.*“

- **zemandrtálec**

Nově utvořených výrazů odkazujících na známé politiky se ve slovníku nachází nepřehledné množství, své zastoupení tu nachází i slovní zásoba týkající se prezidenta republiky Miloše Zemana. **Zemandrtálec** je člověk, jenž je agresivním stoupcem a voličem Miloše Zemana.

Užití v kontextu: „*Rozklepni si diskuzi na Novinkách, je to tam samej zemandrtálec.*“

Příznivec Miloše Zemana může být také, dle slovníku, označen jako **zemanoid** či **zemanovec**.

- **zemanovská viróza (i zemanóza)**

V roce 2013 média zaplnila událost, kdy měl být prezident Miloš Zeman údajně v podnapilém stavu při vyzvedávání korunovačních klenotů. Tato skutečnost byla společností hojně probírána, lidé na tuto záležitost reagovali také tak, že začali utvářet nová slova, která na celou aféru odkazovala. Podnapilost, případně kombinovanou s kocovinou z předchozích špiček, tak označili jako *zemanovská viróza* či *zemanóza*. Výrazy byly utvořeny s posměšným podtextem, znamenaly časté „virózy“ a problémy s rovnováhou prezidenta Zemana při oficiálních příležitostech.

Užití v kontextu: „*Čoveče, tvoje stará se tam včera večer potácela jako loď na rozbouřeném moři. Co jste vyváděli? Nic extra, menší zemanovská viróza.*“

Na chování a jednání prezidenta odkazuje také výraz **zemanýry**, jenž byl do slovníku přidán o pět let později.

9.1.2 Nově utvořená pojmenování související s onemocněním COVID-19

Současná epidemiologická situace přinesla do jazyka doslova záplavu nových slov. Koronavirové onemocnění se dotýká prakticky celého světa a stává se na dlouhou dobu jedním z nejdiskutabilnějších témat. Právě z tohoto důvodu můžeme v českém jazyce v současné době pozorovat užívání slov, jež jsou tematicky spjatá právě s touto pandemií.

Lidé velmi často reagují pomocí nových slov na momentální situaci a pomocí těchto nových výrazů ji pojmenovávají a převážně pak komentují a hodnotí. Lexikální jednotky související se zmiňovaným onemocněním se vyskytují hojně jak v masmédiích, na webových diskuzních fórech, tak v běžně mluvené komunikaci. Nejenže vznikají nová slova, dochází i k vyšší frekvenci výskytu některých slov a v neposlední řadě k pronikání odborných slov do běžné mluvy.

Jelikož je onemocnění COVID-19 tématem uplynulých měsíců, vyskytuje se pouze na webu *Čeština 2.0*, nikoliv v tištěné *Hacknuté češtině*, na této skutečnosti se odráží výhoda online platform, otevřených slovníků, kde se současná dynamika slovní zásoby strmě rozrůstá. Slova souvisejících s koronavirem, tzv. koronologismů, najdeme v *Češtině 2.0* nepřehledné množství.

- **covidománie** [kovidománie]

Covidománie představuje neustálou potřebu diskutovat o covidu-19 a tématech spojených právě s koronavirovou epidemií.

Užití v kontextu: „*Uživatelka Makynka71 trpí covidománií už od února. Každý den musí na internetu diskutovat o covidu.*“

- **kovidový**

Nově vzniklé adjektivum *kovidový* se vztahuje ke koronavirové epidemii či obecně k onemocnění Covid-19, užívá se ve spojení s libovolnými substantivy.

Přídavné jméno se užívá také s podobou **covidový**.

Užití v kontextu: „*Tak snad už máme to kovidové šílenství za sebou.*“

- **covid zóna** [kovid zóna]

Covid zóna označuje vyhrazený prostor pro pacienty s onemocněním Covid-19.

Užití v kontextu: „*Kapacita covid zóny naší nemocnice je naplněná zhruba ze tří čtvrtin.*“

V souvislosti s koronavirovou pandemií vznikají i další víceslovná pojmenování, slovník zaznamenává např. výrazy jako **covid test**, tedy test na koronavirus, **covid pacient**, což je pacient s koronavirovým onemocněním či **covid hotel**, hotel, který poskytuje ubytování lidem pozitivně testovaným na Covid-19.

- **covid'átko** [kovid'átko]

Covid'átko se nově říká takovému dítěti, které se narodilo během koronavirové epidemie.

Užití v kontextu: „*Dětem, které se narodí na jaře 2020, se jednou bude říkat covid'átka.*“

Nově vzniklým výrazem, který též pojmenovává potomka narozeného v době pandemie koronaviru, je **koroňátko**. Toto výrazivo však nemá jednotný význam, označuje též dítě, které bylo počato v době koronavirové karantény, a to převážně z nudy. Za *koroňátko* ale také veřejnost označuje dítě, které je koronavirem nakažené.

- **haranténa**

U slov souvisejících s pandemií koronaviru vidíme skutečně vysokou míru kreativity při jejich tvoření. *Haranténa* je dalším novým heslem online slovníku *Čestiny 2.0*, výrazu se ve slovníku dostává vysoké popularity. *Haranténa* je nové pojmenování pro nucený pobyt dětí doma po uzavření škol právě kvůli pandemii koroviru.

Slovník obsahuje také označení **parchanténa**.

- **jasnocovidec** [-kovidec]

Člověk, který se snaží odhadnout vývoj koronavirové infekce covid-19 se označuje za *jasnocovidce*.

Užití v kontextu: „*Netroufám si říct, jestli se v příštím roce zavřou školy, to bych musel být jasnocovidec.*“

- **koronapauza**

Česká republika si prošla *koronapauzou*; to je označení pro období mezi jednotlivými vlnami koronavirové epidemie.

Užití v kontextu: „*Tak co myslíte? Je to definitivní konec korony, nebo jenom taková korunapauza?*“

- **koronasutra**

Novotvar *koronasutra* mohl být utvořen za účelem odlehčení situace, jako vtipná modifikace kamasutry s výběrem doporučených sexuálních poloh, které mohou probíhat během **koronakarantény** (celostátní karanténa kvůli koronavirové epidemii), tedy s ohledem na dodržování odstupu dýchacích cest obou partnerů.

Užití v kontextu: „*Podle koronasutry se teď nehodí klasický misionář.*“

Vznikl také **koronamanuál**, tak veřejnost nazývá návod, jehož účelem je zorientování se ve všech vládních nařízeních během koronavirové epidemie. Genezi slova lze vnímat jako reakci na zmatek ve vládních nařízeních během epidemie.

- **koronaut**

Koronaut je označením pro zdravotníka, který je při koronavirové epidemii oblečený do ochranného oděvu a vypadá tudíž jako kosmonaut.

Užití v kontextu: „*Ze sanitky vystoupili dva koronauti a udělali mi testy.*“

- **koronaviník**

Za *koronaviníka* nově veřejnost označuje člověka, který je roznašečem koronavirové nákazy.

Užití v kontextu: „*Vláda měla doly dávno zavřít, a ne si teď hrát na hledání koronaviníků mezi horníky.*“

- **koroniště**

Novotvar *koroniště* označuje místo, kde se během koronavirové epidemie schází velké množství lidí a je tam z toho důvodu zvýšená pravděpodobnost nákazy Covidem-19.

Užití v kontextu: „*Potřeboval bych dneska zajet do Hornbachu, pojeděš se mnou? Do toho koroniště? V žádném případě!*“

- **koronormalizace**

Koronormalizací se míní uvolnění podnikatelských a dalších jiných činností v rámci koronavirové epidemie.

Užití v kontextu: „*Už jste viděli ten vládní harmonogram korunormalizace?*“

- **koronoskopie**

Novou slovní zásobu pramenící ze slova korona či konovavirový, slovník zaznamenává vysoké množství. Jedním z dalších takových slov je *koronoskopie*. *Koronoskopií* je myšleno prohlížení osob, testování a měření jejich teploty za účelem odhalení koronavirové nákazy, např. na hranicích.

Užití v kontextu: „*Vraceli jsme se z Alp a na hranicích nám všem dělali koronoskopií.*“

Pokud lidé na samotné otestování čekají, může se stát, že se dostanou do tzv. **koronafronty**, což je fronta před odběrovým místem na koronavirový test.

- **koronovela**

Stále nekončící a detailní zpravodajství o koronaviru lidé začali nazývat *koronovelou*.

Užití v kontextu: „*Už tu koronovelu nesleduju, protože mě to stresuje.*“

- **nouzák**

Slovní spojení nouzový stav si v době epidemie koronaviru veřejnost jednoduše zkrátila na takzvaný *nouzák*.

Užití v kontextu: „*Jak zvládáš nouzák? Mně z toho už hrabe.*“

- **prymulizace**

Osobností těsně spjatou s koronavirovou situací je Roman Prymula, epidemiolog a bývalý ministr zdravotnictví. Jeho jméno je v tomto období často skloňováno. I proto v současnosti vznikají v hojné míře nová slova, která na tuto osobu odkazují. *Prymulizací* se míní promožení populace virem za účelem uvolnění karanténních opatření.

Užití v kontextu: „*Vláda prymulizaci České republiky nakonec zavrhl.*“

Slov souvisejících a odkazujících na Romana Prymulu najdeme v online slovníku *Čeština 2.0* skutečně mnoho; jedním z nich je třeba **prymulovat**, což znamená hodit se marod v koronavirové době. **Prymulák** je nové označení pro gumový protichemický ochranný oblek, který používají složky integrovaného záchranného systému z důvodu ochrany před nákazou koronavirem. Chorobné lpění na hygienických nařízeních je ve slovníku zaznamenáno pod heslem **prymulův syndrom**.

- **rouškismus**

S koronavirovou pandemií neodmyslitelně souvisí nošení roušek. Právě slovo rouška je jedním z těch slovních pojmů v jazyce, u něhož během této doby strmě vzrostla frekvence užití. V souvislosti s tím se také začala utvářet nová slova spjatá jak sémanticky, tak slovotvorně právě s výrazem rouška. Za *rouškismus* je označováno období povinného nošení roušek v době ohrožení koronavirem.

- **rouškofil**

Rouškofil je člověk, který razantně prosazuje nošení roušek. Jeho opak je ve slovníku zaznamenán pod heslem **rouškofob** neboli člověk, který naopak nošení roušek odsuzuje.

Užití v kontextu: „*Jsem rouškofob, znovu už si kvůli koronaviru ten hadr na pusu nedám.*“

- **rouškomat**

Rouškomat je nově vzniklý výraz pro prodejní automat na roušky, který byl zhotoven v době pandemie. Jde o slovo, které se stalo velmi často užívaným v různých sférách komunikace. O *rouškomatech* se hojně mluví i píše, a to nejen v médiích, v současné době se s nimi setkáváme v běžném životě.

Můžeme říci, že právě výrazivo *rouškomat* se uchytilo a proniklo do slovní zásoby.

Užití v kontextu: „*Naše obec chystá kvůli koronaviru rouškomaty pro občany.*“

- **rouškovné**

Rouškovné je neologismus, jímž se vyjadřuje jednorázový příspěvek pro důchodce, který má být vyplácen na základě prožitého stresu během koronavirové krize a má starším lidem finančně pomoci během pandemie.

Autorkou tohoto novotvaru je ministryně Jana Maláčová.

- **virozvěst**

Za *virozvěsta* je označován takový člověk, který celou pandemii předpovídal. Heslo bylo do slovníku přidáno na konci března tohoto roku.

Jak říká Michaela Lišková z Ústavu pro jazyk český AV ČR: „*U řady těchto výrazů jde o slova bez dlouhé trvanlivosti.*“ Tato slova v převážné většině vznikají, splní svůj momentální účel a vytratí se. Hlavní funkce koronologismů spočívá v pojmenování daného jevu, ve stylistické aktualizaci textů. Michaela Lišková dále zmiňuje funkci úlevnou, tu plní v této slovní zásobě expresiva a vulgarismy (Reportér Premium, Koronavirus rozpoutal lidovou slovtvorbu. Máme koroniály i covidky, 19. 8. 2020).

9.1.3 Nově utvořená pojmenování z prostředí internetu

Právě internetové prostředí bývá často cenným zdrojem nových slov v jazyce; enormní množství uživatelů, četnost diskuzí i nových serverů a aplikací. Nejen tyto skutečnosti dávají ve velkém vzniknout novým slovním výrazům. Tyto jednotky často dávají svým expresivním způsobem utvoření najevo postoj k určitým skutečnostem, které jsou součástí internetu; velké množství nové slovní zásoby je také spojeno s webovými aplikacemi, jako je například *Facebook* či *Instagram*, zde se nová slova často tvoří z důvodu úspornosti komunikace. Prostřednictvím internetu dochází k realizování četných konverzací, proto není divu, že právě v tomto prostředí vzniká nová bohatá slovní zásoba.

- **datasexuál**

Za *datasexuála* je nově považován člověk, který je posedlý daty, neustále monitoruje svůj život, a to prostřednictvím aplikací v duchu kréda „čím víc

dat, tím víc sexy.“ Toto výrazivo bylo použito v roce 2016 na serveru *iHNed.cz*.

Slovník obsahuje také verbum **datovat**, neboli používat data, a to nejčastěji v mobilu.

- **fejsbukovat**

Za jednu z nejpobulárnějších a nejužívanějších sociální sítí můžeme jednoznačně označit *Facebook*. Slovní zásoba související s touto sociální sítí je tedy ve slovníku velmi bohatě zastoupena. Pokud *fejsbukujeme*, tak trávíme čas na *Facebooku*.

Užití v kontextu: „*Celej den sedíš u kompu a fejsbukuješ, nechceš už konečně začít dělat něco pořádného?!*“

Stejně jako u *Instagramu* i u *Facebooku* bylo lidmi vytvořeno adjektivum, které označuje něco, co stojí na dané sociální sítí za zveřejnění; zde se jedná o výraz **fejsbukatelný**. Lidé začali název *Facebook* modifikovat různě, většinou jde o zdobněliny, slovník zachycuje například výrazy jako **fejs**, **fejsíčko**, **fejsko**, **fejsíček** nebo **fejsbůček**.

- **iDěs**

IDěs je hovorové označení pro zpravodajský server *iDnes.cz*. Mezi uživateli se toto označení ujalo natolik, že *iDnes* kromě své „běžné“ cenzury přistoupil i k automatickému blokování komentářů obsahujících právě toto slovo.

Užití v kontextu: „*Nehledej v tom logiku, to je prostě iDěs.*“

- **instagramovatelný**

Pokud je něco *instagramovatelné*, tak se to hodí k publikování na sociální sítí *Instagram*.

Užití v kontextu: „*Tahle fotka není instagramovatelná, kámo. Je tam málo líbivých věcí a ještě méně filtrů.*“

Sociální síť *Instagram* je ve společnosti velmi populární, což dokazuje velké množství nových výrazů, které byly ve spojitosti s ní vytvořeny. Ve slovníku dále najdeme například výrazivo **instagramotný**, což je označení pro člověka, který používá *Instagram*. **Instamísto** je takové místo, kam se lidé chodí fotit za účelem zajímavé fotky, kterou posléze publikují na *Instagramu*. Dalším slovem je **instačůza**, to je pojem se záporným citovým příznakem, ve slovníku má své místo od roku 2019; je to označení

pro ženu, která velmi často a ráda prezentuje svůj život právě na sociální síti *Instagram*.

- **lajkonoš**

Pojmenování *lajkonoš* získal úspěšný příspěvek na sociálních sítích, který dostává velké množství takzvaných lajků.

Výrazů utvořených ze slova „like” [lajk] najdeme ve slovníku velké množství; například verbum **olajkovat** neboli dát něčemu lajk (například na *Instagramu* či *Facebooku*). Slovník zná i synonymní výraz **orádnout**, toto slovo použil v roce 2016 moderátor Marek Eben, též znamená dát lajk na sociálních sítích. Samotné verbum **lajkovat** nacházející se ve slovníku uživatelé jazyka různě modifikují, přidáním předpony pak vzniká pojem **polajkovat**, tedy rozdávat lajky k různým příspěvkům uveřejněných na sociálních sítích. Pokud se na sociálních sítích nachází příspěvek, který má šanci získat velkou popularitu, pak se o tomto příspěvku říká, že je **lajkovatelný**. Pokud chceme dát najevo, že se nám něco líbí, můžeme také říci **dát palec**, což je další ze způsobů vyjádření „dát někomu like”.

- **úvodka**

Úvodka je úvodní fotka na *Facebooku* a dalších jiných sociálních sítích. Můžeme říci, že se tento výraz poměrně uchytil, uživatelé zmiňované sociální sítě jej často užívají, jedním z faktorů je jistě ekonomičnost vyjádření; víceslovné spojení si tímto způsobem zkracují.

- **wtf**

Výraz *wtf* představuje zkratku z anglického *what the fuck*. Využívá se převážně v písemné komunikaci, jeho použití je velmi frekventované v různých chatech, tedy v konverzácích realizovaných na internetu. Uživatelé pomocí něj vyjadřují údiv nad něčím nesmyslným.

Užití v kontextu: „*Slovák v čele české vlády? WTF?!*“

Do slovníku byl přidán také výraz **omg**, který je též zkratkou, a to anglického slovního spojení *oh my God*. Jeho využití spatřujeme opět především v písemném projevu, a to v případě, pokud chceme dát najevo obdiv či překvapení.

Právě zkratek a zkratkových slov vzniká v prostředí internetových chatů a diskuzí nepřehledné množství, děje se tak z důvodu úspory času během

písemného dorozumívání. Také kompozita se v takové komunikaci velmi dobře uchycují a jsou tak většině uživatelů velmi dobře známa. I námi analyzovaný slovník tedy zná více takto utvořených výrazů.

9.1.4 Nově utvořená pojmenování z pracovního a studentského prostředí

Nová pojmenování vznikají hojně také v pracovním prostředí, často z důvodu interní jednoznačnosti vyjádření a kvůli úspoře komunikace. Některé nové výrazy z pracovního i studentského prostředí mohou přecházet ke slangu. I slovní jednotky z těchto tematických oblastí se vyznačují výraznou originalitou.

- **anální alpinista**

Anální alpinista je člověk, jenž se někomu podbízí a vnucuje, činí tak s vidinou lepší budoucí kariéry.

Ve slovníku najdeme i jiné výrazy, které nesou stejný význam; např. **anální cestovatel**, **rektální alpinista**, **řít'olezec** či **vlezdoprdelka**. V běžné nespisovné komunikaci je známe pod označením „lézt někomu do zadku“. Výrazy jako *anální alpinista*, *anální cestovatel* či *rektální alpinista* můžeme vnímat jako jakési eufemismy, naopak výrazy *řít'olezec* a *vlezdoprdelka* jsou označeními vulgárními, hanlivými.

- **dýmbuilding** [-byldink]

Za *dýmbuilding* je ve slovníku označována pravidelná sešlost firemních kuřáků před budovou. Výraz byl do databáze přidán v roce 2020, najdeme ho tedy pouze v *Češtině 2.0*, nikoli v tištěném slovníku. Novotvar patří v námi analyzovaném online slovníku k výrazům populárním.

- **erasmák**

Význam: vysokoškolský student zapojený do mezinárodního programu Erasmus, umožňujícího studium v zahraničí.

Užití v kontextu: „*Bydlel jsem společně s dalšími třemi erasmáky, bylo to v pohodě.*“

- **městapo**

Význam: městská policie, jedná se o hanlivé označení kvůli časté buzeraci (zbytečné odtahy automobilů apod.), příslušníkem *městapa* je **empík**, městský strážník.

- **mrtvologie**

Mrtvologie se stala novým označením pro patologii. Pojmu se užívá v medicínském prostředí, ať už v rámci studentského či pracovního.

Užití v kontextu: „*Dnes večer nejdu do knajpy, musím se učit na kolokvium z mrtvologie.*“

- **powerpoint karaoke** [paupojnt]

Výraz *powerpoint karaoke* je pro širokou veřejnost a fanoušky *Češtiny 2.0* třetím nejoblíbenějším slovem obsaženým ve slovníku a nese dva významy; během powerpointové prezentace dochází k pouhému přečtení kompletních slajdů, dále toto výrazivo označuje improvizální techniku, při níž si prezentující musí umět poradit s nahodilými a nesourodými slajdy, které obsahují hlavně obrázky.

9.1.5 Nově utvořená pojmenování související s gastronomií

Tematických oblastí, kde se nepřetržitě utvářejí nová slova, je nespočet. Výjimkou není ani oblast gastronomie. Výrazy z tohoto odvětví jsou zaznamenány i v námi analyzovaných slovnících.

- **babicovat**

Výraz *babicovat* v současnosti zaujímá šesté místo v žebříčku oblíbenosti novotvarů v platformě *Čeština 2.0*. Výraz byl utvořen k označení takového vaření, jakým je vaření z náhražek surovin, které výrazně snižují estetickou i chuťovou hodnotu připravovaného pokrmu (např. záměna smetany za nízkotučné mléko). Při genezi slova našel autor inspiraci v chování a jednání moderátora pořadu *Babicovy dobroty* Jiřího Babici.

Užití v kontextu: „*Nebabicuj a dej tam, co tam patří!*“

Slovník obsahuje také výraz **na Babicu**, jenž je označením pro totéž co slovo *babicovat*. Hospodě s velmi nekvalitní kuchyní se pak říká **babicárna**.

- **gastronaut**

Gastronaut je nové slovo, které označuje milovníka jídla, jenž se opakovaně snaží objevovat nové zajímavé kuchyně.

Výrazů, které byly utvořeny pomocí jednotky *gastro* a sémanticky se vztahují k oblasti gastronomie, je v námi zkoumaném lexikonu více; např.

gastrocelebrita, neboli člověk populární v gastronomii či **gastrořetězec**, firma zastřešující více **gastropodníků**, tento novotvar zase označuje různé kavárny, restaurace apod.

- **kuřízek**

Kuřízek je označení pro kuřecí řízek.

Užití v kontextu: „*Zítřka bude k obědu brkaše a kuřízek. Nějaké námitky?*“

Slov označujících zkráceniny názvů jídel je ve slovníku vysoký počet, přičemž často dochází k univerbizaci. Stejně jako *kuřízek* je i **vepřízek**, což je označení pro vepřový řízek. Do slovníku byly přidány i výrazy jako **krkořízek**, **kukuřízek**, **vegeřízek**, **kapřízek**, **brkaše** či **hovývar**.

- **kindrpivo**

Kindrpivo je označení pro malé pivo, třetinku.

Slovník zná i jiné výrazy, které byly utvořeny stejným způsobem, tedy s přidáním části -kindr.

- **náhladový**

Pokud někoho nazveme *náhladovým*, označujeme jej za podrážděného kvůli hladu.

Užití v kontextu: „*Když se ráno nestihne najíst, je strašně náhladová.*“

- **smažák**

Výraz *smažák* označuje smažený sýr. Slovo bylo do slovníku přidáno v roce 2017, nyní můžeme říci, že se tento novotvar plně uplatnil a jeho užití je v běžné komunikaci velmi frekventované.

- **šmakuláda**

Na pohled chutné jídlo, které je však uvařeno z často podřadných či náhražkových surovin, se označuje za *šmakuládu*.

Užití v kontextu: „*Našim děckám dávají ve školní jídelně samé šmakulády.*“

Do slovníku byl zaznamenán také výraz **šmakózní**, ve významu chutné, lahodné. Pokud chceme jídlo nazvat chutným, můžeme užít též výrazu **mňamkózní**.

- **uho**

Uho je zkratkou pro univerzální hnědou omáčku, kterou se v restauračních zařízeních polévalo a stále polévá jídlo pro jeho dokonalé znechucení.

Užití v kontextu: „*Bez toho uha by to žraso bylo mnohem lepší.*“

9.1.6 Nově utvořená pojmenování se sexuální tematikou

Ve velkém množství se na webu *Čeština 2.0*, ale také v tištěném slovníku *Hacknutá čeština*, vyskytují nové výrazy, jež nesou výrazný příznak expresivity, jsou hanlivá, vulgární nebo se vyznačují určitým sexuálním podtextem.

I tuto skupinu slov jsem do této práce zařadila, neboť i taková slova jsou součástí našeho běžného jazyka, a proto bychom je neměli opomíjet. Výrazů, kde se vyskytují prvky sexuality či výrazy mající určitý pejorativní příznak, najdeme v námi zkoumaných lexikonech poměrně vysoké množství. Právě tato oblast totiž doslova vybízí k originálnímu tvoření nových pojmenování:

- **nešuka**

Novotvar *nešuka*, jenž je ve slovníku obsažen, je označením pro mladého muže, který je dlouhodobě neúspěšný v navazování intimních vztahů se ženami, často bývají takto označováni studenti technických oborů.

Užití v kontextu: „*Viděla jsi někdy Pavla s nějakou holkou? Blázníš? Pavel je hroznej nešuka.*“

- **podkozenka**

Podkozenka je novým označením pro podprsenku.

Užití v kontextu: „*Přišla, sundala podkozenku a už nešlo cownout!*“

Námi analyzovaný slovník zahrnuje také výrazivo **šukně**, což je zase označení pro minisukni; sukni, která zakrývá velmi málo a umožňuje tak mužům oddávat se sexuálním fantaziím.

- **prcatelný**

Pokud je někdo sexy a takzvaně „stojí za hřích“, je nově podle slovníku označován za *prcatelného*.

Užití v kontextu: „*Moje sousedka je opravdu prcatelná.*“

Se stejným významem lze ve slovníku dohledat i jiné adjektivní výrazy, jako například **prcabilní**, **šukatibilní**, **šukézní**, **mrdabilní** či **jebézní**.

- **průservativ**

Průservativ označuje vadný kondom.

Užití v kontextu: „*Narodil jsem se díky tomu, že táta jednou použil průservativ.*“

- **souloží**

S vysokou mírou kreativity vznikl i pojem *souloží*, který označuje několik postelí vedle sebe.

Užití v kontextu: „*Tenhle pokoj je jedno velké souloží.*“

- **sexovat**

Sexovat znamená milovat se, mít pohlavní styk.

Užití v kontextu: „*Jak to jde se svištěm, sexujete ještě vůbec?*“

Toto verbum ve slovníku najdeme i s použitím různých předpon; **odsexovat se**, tedy ukončit vztah s partnerem, **dosexovat**, totiž skončit se sexem.

Ve významu „mít pohlavní styk“ existují ve slovníku také slova **trtkat**, **brkosit**, **sexikovat** či **prcnout si**.

- **sexretářka**

Sexretářkou je autorem nazývána pracovnice v sekretariátu, jejímž primárním úkolem je být takzvaně k dispozici šéfovi.

Administrativní pracovnice, která byla přijata nadřizeným jen s vidinou možnosti sexuálního poměru, je ve slovníku označena také výrazem **šukretářka**.

- **sextovka**

Textová zpráva (textovka) s určitou sexuální výzvou nebo sexuálním podtextem se nazývá *sextovka*.

Užití v kontextu: „*To už je druhá sextovka od ženy, chlapi, dopiju a mažu domů.*“

Výrazů, které byly utvořeny pomocí slova *sex*, je ve slovníku nepřeborné množství, jistě tak patří mezi jednu z nejpočetněji zastoupených skupin v námi analyzovaném lexikonu.

9.1.7 Nově utvořená pojmenování reagující na ženy

Cílem společenské slovní hry, která utváří novotvary, se často stává i dámské pohlaví.

Taková slova jsou ukotvena i na webu *Čeština 2.0* a v *Hacknuté češtině*.

- **botoholička**

Žena, jež je závislá na nákupu bot, je nazývána *botoholičkou*.

Užití v kontextu: „*Botoholičky, pozor: Tyhle lodičky vás nenechají spát!*“

- **fitneska**

Za *fitnesku* je označována žena či dívka s vysportovanou, osvalenou postavou.

Do slovníku bylo přidáno také pejorativní víceslovné pojmenování **fitness blbka**, což je označení pro ženu, která neustále mluví jen o fitness, hubnutí, cvičení a zdravé výživě.

- **mamahotel**

Slovo *mamahotel* byl do slovníku přidán v roce 2009; jedná se o výraz, který se již stal součástí běžné slovní zásoby češtiny, jeho užití je totiž společností velmi frekventované. Pokud má někdo takzvaný *mamahotel*, znamená to, že je mu poskytována skvělá péče u maminky (s vařením, uklízením, praním apod.)

Užití v kontextu: „*Ještě aby nejezdil rád domů, když tu má takový mamahotel.*“

Slovník zná i výrazy jako **mamánek** či **maman**, tyto novotvary označují muže, který dlouho zůstává doma u maminky a spoléhá na její péči. **Mamanka** je naopak žena, dívka, která zůstává ve společné domácnosti se svou maminkou.

- **mamarazzi** [-ci]

Mamarazzi je označení pro takovou matku, která ve společnosti ráda vypráví trapné historky z dětství svého potomka.

Užití v kontextu: „*Byla to parádní párty, asi jsem na ně fakt zapůsobil, jenže pak dorazilo mamarazzi a veškerá má hrdost byla tatam.*“

- **odrostenka**

Odrostenka je novotvar, který má označovat starší dámu.

Užití v kontextu: „*Pár hezkých slečen tam bylo a zbytek byly odrostenky.*“

- **pivoženka**

Žena, která je po pivu akční jako divoženka, bývá nově označena jako *pivoženka*.

Užití v kontextu: „*Kámo, včera jsem zašel na jedno a potkal jsem tam dvě pivoženky, co mě opily za hodinu a půl do bezvědomí.*“

Slovník zná také výraz **prvoženka**, což je žena, která se provdala za svého prvního muže a nemá tedy zkušenost s žádnými jinými muži.

- **prsatice**

Za *prsatice* je označována žena, která je obdařena velmi bujnými vнадami. Dalším významově podobným slovem obsaženým ve slovníku jsou **čvančary**. Tento výraz již dlouhou dobu v *Čeština 2.0* zaujímá první místo v žebříčku oblíbenosti. Pojem *čvančary* označuje mohutné poprsí. Výrazivo vzniklo na základě velmi vyvinutých vнад herečky Jitky Čvančarové. Do slovníku bylo přidáno v roce 2017, totiž po filmovém festivalu v Karlových Varech, kde se herečka se svým bujným poprsím objevila.

Užití v kontextu: „*Občas mě ty sousedčiny čvančary trochu děsí.*“

Slovník obsahuje také pojem **čvančarátka**, ten vznikl jako opak k výrazu *čvančary*, označuje totiž malé poprsí.

- **sexice**

V roce 2020 byl do slovníku přidán výraz *sexice*, jenž je označením pro velmi atraktivní, sexy ženu.

Užití v kontextu: „*Na sockách jsem sice za sexici, ale jinak se o chlapa a domácnost ráda starám. Uvařím, poklidím, žehlím, peru.*“

Slovník zná i další výraz, který označuje tatáž skutečnost, totiž **sexina**.

9.1.8 Nově utvořená pojmenování označující nějaké místo

Do zkoumaných slovníků jsou vkládána i nová pojmenování, jež značí nějaké místo. U námi vybraných a předložených slov si můžeme povšimnout vysoké míry kreativity, kterou při tvoření autoři uplatnili.

- **kyslíkárna**

Kyslíkárnou je označována O2 arena, víceúčelová hala v Praze-Libni.

Užití v kontextu: „*Včera jsme byli v kyslíkárně na koncertě, bylo narváno.*“

- **narkoviště**

Parkoviště, popřípadě jiné místo vhodné k parkování, kde se prodávají drogy, je nazýváno *narkovištěm*.

Užití v kontextu: „*Na tom narkovišti na Chodově už parkovat nebudu. Je to tam samá smažka.*“

- **ňadran**

Výraz *ňadran* značí část Jadranského pobřeží, kde se v létě vyskytují polosvlečené Němky všelikého stáří.

Užití v kontextu: „*Tohle není Jadran, ale ňadran.*“

- **odmočívadlo**

Výraz *odmočívadlo* bylo do online slovníku *Čeština 2.0* přidáno v roce 2020 a je označením pro odpočívadlo u dálnice.

V lexikonu je také zachycen výraz **odmočka**, jenž značí neplánovaný sjezd z dálnice z důvodu vyhledání místa pro vykonání malé potřeby. Toto výrazivo bylo do slovníku přidáno již v roce 2018, je tedy starším výrazem než *odmočívadlo*.

- **slepiceentrum**

Slepiceentrum je takovým místem setkávání, odkud se šíří klepy, a to rovnoměrně všemi směry.

Užití v kontextu: „*Z naší oblíbené kavárničky se brzy vyklubalo jen další slepiceentrum.*“

- **šišlárna**

Výraz *šišlárna* byl do slovníku přidán s významem logopedické ordinace.

Užití v kontextu: „*Já jsem jako malý taky chodil do šišlárny. Všechno se mu to spraví.*“

Podle autora nese tento pojem ještě druhý význam, totiž neustálé používání zdvořilých během hovoru.

- **vidlák**

Vidlák je novým označením pro zapadlé maloměsto, díru. Můžeme říci, že se tento pojem uchytil v běžné mluvě, jelikož bývá poměrně frekventovaně užíván. Námí analyzovaný slovník zná i další výrazy, které mají tatáž význam, totiž **zapadák**, **lhoták**. Málo obydlená a známá oblast bývá také, dle lexikonu, označována za **mrdák** či **prdelák**. U těchto výrazů si můžeme povšimnout značného pejorativního příznaku.

Užití v kontextu: „*Z kterého vidlákova ho zase voda přinesla?*“

9.1.9 Nově utvořená pojmenování označující nějaký předmět

Lidé velmi často utvářejí nová pojmenování z důvodu nového, kreativního označení nějaké věci. Další příčinou bývá příliš dlouhé pojmenování daného předmětu, v takovém případě často dochází k tomu, že samotní uživatelé jazyka si taková pojmenování zkracují a tvoří tak nové slovní jednotky. Takových slov najdeme v lexikonech neologismů nepřehledné množství.

- **burkiny**

Islámské jednoduché plavky pro ženy, které zahalují ženské tělo, a to minimálně od krku po kolena, leckdy i více, se nazývají *burkiny*. Toto výrazivo bylo užito v roce 2016 zpravodajským serverem *IDNES*, později se tento výraz vyskytl i v jiných médiích. Pojem *burkiny* se tak uchytil i v běžné slovní zásobě.

- **buzivak**

Buzivak je nově utvořené pojmenování pro stahovací vak na záda, který byl původně vyráběn na cvičky a tělocvik, nyní byl takzvaně povýšen na batoh a módní doplněk.

Užití v kontextu: „*Aktovky byly vystřídány buzivaky.*“

V námi analyzovaném slovníku najdeme i další výrazy, které jsou označením pro stahovací vak na záda, totiž výrazy **buznabágl** a **buznovak**. Pánská kabelka je v lexikonu označována jako **buzitaška** či **buzertaška**.

- **důchodka**

Důchodka je označením tašky na kolečkách, která je oblíbena mezi důchodci.

Slovník obsahuje i další výrazy, které mají tentýž význam; např. **ervéhápka**, **fofrtaška** či **gerontokárka**.

- **tužkovka**

Tužkovka neboli tužková baterie, monočlánek.

Užití v kontextu: „*Koupím tužkovky do rádia.*“

- **výmluvenka**

Výmluvenka je označením pro oznámení o nedoručení zásilky poštou i přes to, že se pošta vážně snažila.

Užití v kontextu: „*Jsem celý den doma, a co myslíte? Večer ve schránce výmluvenka!*“

Výrazů reagujících na praktiky pošty je v námi zkoumaném slovníku více, najdeme zde výrazy jako **tichá pošta**, **snaženka** či **překáženka**. U těchto nových výrazů si můžeme povšimnout, jak společnost reaguje na různé společenské skutečnosti, a to také tím, že utváří nová posměšná pojmenování.

- **webka**

Webka je webová kamera. Výraz byl do lexikonu přidán v roce 2013, v současné době můžeme říci, že se toto slovo plně začlenilo do běžné slovní zásoby.

Užití v kontextu: „*Nemám to s obrazem, protože mi Skype nenajde žádnou webku.*“

9.2 Slovtvorná analýza

Shromážděná slovní zásoba je mimo analýzu sémantickou podrobena taktéž analýze slovtvorné. U některých výrazů z námi excerpovaných slovníků byla při jejich utváření uplatněna vysoká míra kreativity, i proto nebyla u takových výrazů slovtvorná analýza leckdy zcela snadná a jasná. Geneze analyzovaných neologismů není v četných případech jednotná a systémová. Početné zastoupení zde mají převážně takzvané blendy.

9.2.1 Substantiva

9.2.1.1 Blending

Ve vysoké míře uplatňovaným způsobem tvoření nových slov v analyzovaném slovníku je blending. Právě u těchto lexikálních jednotek si můžeme povšimnout vysoké míry kreativity při jejich utváření.

- **Anofert** -u, m.

Novotvar *Anofert* vznikl jako blend názvu společnosti *Agrofert* a názvu politické strany *ANO*.

- **babiština** -y, ž.

Výraz *babiština* byl utvořen smísením příjmení *Babiš* se substantivem *čeština*.

- **blebata** -y, ž.
Výraz *blebata* vznikl jako blend substantiva *debata* a expresivního verba *blebat*.
- **botoholička** -y, ž.
Novotvar *botoholička* byl utvořen jako blend výrazů *bota* a *alkoholička*.
- **brexitánie** -e, ž.
Na utvoření nového českého pojmenování země se podílel výraz *brexit* (ten vznikl jako blend anglických výrazů *Britain* a *exit*) a ze slova *Británie* byla použita přípona *-ánie*. Výraz tedy vznikl jako blend výrazů *brexit* a *Británie*.
- **burkiny** -n, ž. pomn.
Výraz *burkiny* vznikl jako blend cizích slov *burka* a *bikiny*.
- **europština** -y, ž.
Výraz *europština* vznikl jako blend slova *Europa* (modifikace výrazu *Evropa*) s libovolným názvem jazyka, který je utvořen příponou *-ina*.
- **gastronaut** -a, m.
Výraz *gastronaut* byl utvořen jako blend cizího výrazu *gastro* a substantiva *kosmonaut*.
- **haranténa** -y, ž.
Slovo *haranténa* vzniklo smísením expresivně zabarveného slova *harant* se slovem *karanténa*.
- **iDěs** -u, m.
Výraz *iDěs* vznikl jazykovou kontaminací expresivního výrazu *děs* s názvem zpravodajského portálu *iDNES*.
- **klausoleum** -a, stř.
Novotvar vznikl jako blend příjmení *Klaus* a cizího substantiva *muzeum*, z něhož si vypůjčil příponu *-eum*.
- **koronasutra** -y, ž.
Výraz *koronasutra* vznikl smísením slova *korona*, popřípadě *koronavirus* se slovem *kámasútra*.
- **koronaut** -a, m.
Novotvar *koronaut* vznikl jako blend výrazu *korona*, popř. *koronavirus* s výrazem *kosmonaut*.

- **mamarazzi** -i, ž.
Novotvar *mamarazzi* vznikl jako blend výrazů *mama* a *paparazzi*.
- **městapo** -a, stř.
Novotvar *městapo* vznikl smísením substantiva *město* s výrazem *gestapo*; to bylo označení pro tajnou policii v dřívějším nacistickém Německu.
- **mluvčáček** -a, m.
Výrazivo *mluvčáček* je rovněž blendem; vznikl z výrazu *mluvčí* a z příjmení *Ovčáček*.
- **mrtvologie** -e, ž.
Výraz *mrtvologie* byl utvořen jako blend adjektiva *mrtvý* a substantiva *patologie*.
- **narkoviště** -ě, stř.
Výraz *narkoviště* vznikl jako blend slov *narkotik* a *parkoviště*.
- **ňadran** -u, m.
Slovo *ňadran* vzniklo jako blend výrazů *ňadro* a *Jadran*.
- **pirátor** -a, m.
Výraz *pirátor* byl utvořen jako blend slov *primátor* a *pirát*; podle člena České pirátské strany.
- **Pitomio** -a, m.
Novotvar *Pitomio* vznikl smísením hanlivého podstatného jména *pitomec* s křestním jménem *Tomio*; myšleno Tomio Okamura.
- **průservativ** -u, m.
Novotvar vznikl jako blend vulgárního slova *průser* se slovem latinského původu *prezervativ*.
- **rouškomat** -u, m.
Slovo *rouškomat* vzniklo jako blend výrazů *rouška* a *automat*.
- **sexretářka** -y, ž.
Slovo *sexretářka* bylo utvořeno jako blend substantiv *sex* a *sekretářka*.
- **sextovka** -y, ž.
Novotvar *sextovka* vznikl jako blend substantiva *sex* a výrazu *textovka*; ten byl utvořen univerbizací *textové zprávy*.

- **zemandrtálec** -e, m.

Výraz *zemandrtálec* byl utvořen smísením příjmení *Zeman* se slovem *neandrtálec*.

- **zemanóza** -y, ž.

Novotvar *zemanóza* vznikl jako blend příjmení *Zeman* s výrazem *viróza*.

9.2.1.2 Derivace

Odvozování je dalším nejhojněji se vyskytujícím způsobem tvoření nových slov, velmi produktivní zastoupení má i v námi analyzované slovní zásobě. Fundovaná (motivovaná) slova vznikají vždy na základě určitého slova fundujícího (motivujícího). Děje se tak změnou morfémové stavby dané slovní jednotky; odvozování může být prefixální, sufixální, konverzní či smíšené.

Názvy osob

- **covid'átko** -a, stř.

Výraz *covid'átko* je odvozen od substantiva *Covid* zdrobňující příponou *-átko*.

- **fitneska** -y, ž.

Výraz *fitneska* můžeme zařadit ke slangu současné mládeže. Novotvar je zanesen ve *Slovníku nespisovné češtiny* (2009).

Ke stejnému způsobu utvoření řadíme i rodové opozitum **fitnesák**, to vzniklo pomocí přípony *-ák*. Jsou to názvy osob podle vztahu k zařízení fitness.

- **nešuka** -y, m.

Výraz *nešuka* byl utvořen z dějového adjektiva *nešukavý*, pro nějž je fundujícím vulgární verbum *nešukat*. Pojmenování mohlo být utvořeno i přímo ze slovesného základu.

- **odrostenka** -y, ž.

Výraz *odrostenka* vznikl modifikací výrazu *dorostenka*, totiž obměnou předpony. Základovým slovem je u tohoto výrazu verbum *odrůst* a tvar *odrostlá*, přípona *-enka*.

- **prsatice** -e, ž.

Výraz *prsatice* či *prsatka* zaznamenává *Slovník nespisovné češtiny* (2009). Motivujícím slovem je pro tento novotvar adjektivum *prsatá*. Pojmenování osoby vzniklo na základě vlastnosti, jde o nositelku vlastnosti.

- **sexice** -e, ž.

Slovo *sexice* bylo odvozeno z výrazu cizího původu, totiž výrazu *sexy*, a to pomocí přípony *-ice*.

Názvy předmětů, věcí, formulářů, listin a lístků

- **babišenka** -y, ž.

Fundujícím výrazem pro novotvar *babišenka* je příjmení *Babiš*. Výraz byl utvořen pomocí přípony *-enka*.

- **důchodka** -y, ž.

Novotvar *důchodka* vznikl pomocí přípony *-ka*, která je jednou z nejproduktivnějších v této kategorii.

- **podkozenka** -y, ž.

Výraz *podkozenka* vznikl modifikací slova *podprsenka*; neutrální základové slovo *prsa* bylo nahrazeno expresivním výrazem *kozy*. Původní prefixálně sufixální derivace zůstala zachována.

- **souloží** -í, stř.

Fundujícím slovem je slovo *lože*, na prefixálně-konverzní derivaci se podílela předpona *sou-* a koncovka *-í*.

- **šmakuláda** -y, ž.

Výraz *šmakuláda* byl odvozen z cizího substantiva *šmak*, jež pochází z německého *Geschmack* (ČES, s. 668), přidáním koncové části ze slova *čokoláda*.

- **výmluvenka** -y, ž.

Výraz *výmluvenka* byl odvozen ze slovesa *vymluvit*. Při derivaci byla uplatněna přípona *-enka*.

Názvy míst

- **koroniště** -ě, stř.

Výraz *koroniště* vznikl ze základového slova *korona*, což je zkrácená varianta termínu *koronavirus* (Covid-19). Při utváření slova se uplatnila přípona *-iště*.

- **kyslíkárna** -y, ž.

Fundujícím výrazem pro novotvar *kyslíkárna* je substantivum *kyslík*. Novotvar vznikl pomocí produktivní přípony *-árna*. Výraz je utvořen ze samotného názvu místa, totiž *O2 aréna*, chemický prvek *O2* je označením pro kyslík, došlo zde tedy k přenesení významu. Tato skutečnost dokazuje, že při utváření tohoto výrazu byla uplatněna skutečně vysoká míra kreativity.

- **odmočívadlo** -a, stř.

Výraz *odmočívadlo* vznikl z verba *odmočit*. Při utváření slova byla uplatněna přípona *-adlo*.

- **šišlárna** -y, ž.

Výraz *šišlárna* je odvozen od základového slova *šišlat*. Jde o označení místa, kde se něco děje. Při derivaci se uplatnila přípona *-árna*.

- **vidlák** -a, m.

Fundujícím výrazem pro novotvar *vidlák* je odvozené substantivum *vidlák* (od *vidle*). *Vidlák* je hanlivým označením pro vesnici, v níž žijí lidé zabývající se zemědělskou činností a pracující často s vidlemi. Pojmenování se dává zapadlé obci, nejčastěji vesnici, pro niž vidle představují jeden ze symbolů.

Názvy podle příslušnosti

- **brexitář** -e, m.

Pro výraz *brexitář* je fundujícím slovem substantivum *brexit*. Novotvar byl utvořen pomocí přípony *-ář*.

- **erasmák** -a, m.

Pro výraz *erasmák* je motivujícím slovem substantivum *Erasmus*. Novotvar byl utvořen pomocí přípony *-ák*.

Názvy dějů a výsledků děje

- **babišárna** -y, ž.

Vzniklo od vlastního jména *Babiš* příponou *-árna*, podobně jako *kulišárna*.

- **prymulizace** -e, ž.

Pojmenování děje vzniklo opět od vlastního jména rozšířenou příponou *-izace*.

Názvy politických směrů

- **antibabišismus** -u, m.

Výraz *antibabišismus* má základ u příjmení *Babiš*, při genezi slova se uplatila nejprve sufixální derivace příponou *-ismus* a potom prefixální derivace cizí předponou *anti-*.

- **okamurismus** -u, m.

Dalším novotvarem, který vznikl na základě připojení cizí přípony *-ismus* ke jménu *Okamura*, představiteli politické strany a směru.

- **rouškismus** -u, m.

Výraz *rouškismus* vzešel ze základového slova *rouška*, při genezi novotvaru byla opět uplatněna přípona *-ismus*.

Názvy poplatků, příspěvků

- **babišovné** -ho, stě.

Základovým slovem je jméno *Babiš*, novotvar byl utvořen pomocí přípony *-ovné*.

- **rouškovné** -ho, stě.

Fundujícím slovem výrazu *rouškovné* je *rouška*. Při tvoření novotvaru se opět uplatnila přípona *-ovné*.

Utvoření neologismů *babišovné* a *rouškovné* bylo slovotvorně inspirováno názvy jako *vstupné*, *nájemné*, *kurzovné*, *parkovné* apod., vzniklými substantivizací adjektiv.

9.2.1.3 Kompozice

Skládání je dalším z často zastoupených způsobů tvoření nových slov v naší analyzované slovní zásobě. Při procesu kompozice dochází k vytváření nového jednoslovného pojmenování nejčastěji ze dvou komponentů. Nejpočetnější zastoupení mají kompozita typu S-K-S.

Hojně se vyskytujícími kompozity v analyzované slovní zásobě jsou složeniny hybridní. Jedná se o takové složeniny, které mají jeden komponent cizí a jeden domácí. Při utváření nových kompozit, jež jsou zaznamenány v analyzovaném slovníku, se často uplatňuje modifikace již stávajících složenin. Právě u tohoto procesu můžeme sledovat využití

autorovy jazykové kreativity. Spojovací vokál (konekt, interfix) je buď nulový, nebo je to -o-.

- **babišbox** -u, m.

Složením *Babiš* + *box* → Jedná se o složeninu z příjmení *Babiš* (dle politika Andreje Babiše, odkaz na EET) a anglického výraz *box*, který označuje krabici, bednu. Kompozitum je bez konektu.

- **buzivak** -u, m.

Ze spojení *buzik* + *vak* → Výraz *buzik* je vulgární označení pro homosexuála. Výraz *vak* vznikl z původního slova *váček*, přejatého ze střhn. Wätsac „pytel na oděv“, ten byl vnímán jako deminutivum (ČES, s. 734).

Slovník nespisovné češtiny (2009) zaznamenává výraz *buzitaška* „pánská kabelka.“

- **covidománie** -e, ž.

Ze spojení *COVID* + *mánie* → Kompozitum *covidománie* vzniklo z odborného lékařského termínu COVID-19 a z výrazu *mánie*, což je slovo pocházející z řečtiny a znamená duševní chorobu vyznačující se vzrušenou náladou. Jednotlivé výrazy jsou spojeny interfixem „o“.

- **datasexuál** -a, m.

Ze spojení *data* + *sexuál* → Pojem *data* reprezentuje v informatice údaje v digitální podobě, které jsou určeny k počítačovému zpracování. Výraz *datasexuál* lze vnímat jako modifikaci výrazů *homosexuál/heterosexuál*, kdy *homo* a *hetero* bylo nahrazeno výrazem *data*.

- **dýmbuilding** -u, m.

Spojením *dým* + *building* → Dým znamenající čoud, kouř, plyny či saze unikající při hoření, doutnání. U výrazu došlo k modifikaci anglického slova *teambuilding*, které znamená program či metodiku sestavování, rozvíjení a vytváření úspěšného, spolupracujícího pracovního týmu (SCS).

- **jasnocovidec** -e. m.

Složenina *jasnocovidec* vznikla modifikací derivačního kompozita *jasnovidec*; s význ. „člověk, který dokáže předvídat, vidí do budoucna.“ *Jasnovidec* vznikl ze spojení jasně vidět; má schopnost jasně vidět. Druhý člen kompozita *jasnovidec*

byl nahrazen výrazem *covid-* a dotvořen také stejnou příponou *-ec*, čímž vzniklo modifikované kompozitum *jasnocovidec* [jasnokovidec].

- **kindrpivo** -a, stř.

Ze spojení *Kindr* + *pivo* → z něm. *Kinder-* (dětský) – v nově utvořeném výrazu byl vynechán vokál *e* a přidáno české pojmenování *pivo*, a tak vznikla složenina hybridní.

- **koronapauza** -y, ž.

Ze spojení *korona* + *pauza* → Výraz *korona* je nespisovná zkrácenina odborného termínu *koronavirus* (označení nemoci 2019-nCoV). Výraz *pauza* je přejímkou z něm. *Pause*.

- **koronaviník** -a, m.

Ze spojení *korona* + *viník* → Výraz *korona* je spojen s pojmenováním *viník*, opět vznikla hybridní složenina.

- **koronormalizace** -e, ž.

Ze spojení *korona* + *normalizace* → Výraz *korona* je nespisovná zkrácenina odborného termínu *koronavirus* (označení nemoci 2019-nCoV). Slovo *normalizace* „stanovení norem“ (ASCS, s. 530) je dějové jméno od slovesa *normalizovat* příponou *-ace*.

- **koronoskopie** -e, ž.

Ze spojení *korona* + *skopie* → Výraz *korona* značí nespisovnou zkráceninu odborného termínu *koronavirus* (označení nemoci 2019-nCoV). Výraz *skopie* se využívá ve významu detekující či zjišťující (SCS), používá se jako druhá část složenin odborných termínů.

- **koronovela** -y, ž.

Ze spojení *korona* + *novela*: první člen nahrazuje původní člen *tele-*, novotvar vznikl modifikací kompozita *telenovela*. Výraz *novela* pochází z italštiny (SSJČ), označuje drobný prozaický útvar.

- **lajkonoš** -e, m.

Ze spojení *like* [lajk] + *nosit* → Kompozitum *lajkonoš* bylo z jedné části utvořeno anglickým výrazem *like*, respektive v podobě jeho fonetické transkripce. Výraz vznikl stejně jako například výraz *listonoš*, tedy „nosič něčeho“. První člen je cizí,

následuje interfix, druhý člen je ze slovesného základu domácího slova s nulovou koncovkou. Jde o hybridní kompozitum.

- **mamahotel** -u, m.

Ze spojení *mama* + *hotel* → spojení psl. *mama* (dnešní máma) (ČES, s. 374) a něm. *Hotel*.

- **pivoženka** -y, ž.

Ze spojení *pivo* + *žena*: první člen nahrazuje původní člen *divo-*, kompozitum bylo utvořeno modifikací složeniny *divoženka*. Pro utvoření byla použita deminutivní přípona *-ka*.

- **rouškofil** -a, m.

Novotvar *rouškofil* označuje milovníka roušek, kompozitum má první člen domácího původu, druhý člen je řeckého původu. Vznikla tak hybridní složenina.

- **slepiceentrum** -a, stř.

Spojením *slepice* + *centrum* → Výraz *slepice* je v této složenině užit ve svém přeneseném hanlivém významu; *slepice* jakožto hloupá žena. Sloveso *slepičit* se vztahuje k ženám a znamená klábosit, žvanit. Výraz *centrum* pochází z lat. *centrum*. První člen je domácího původu, ale neúplný, končí na samohlásku *-i-*, která vypadá jako interfix, druhý člen je cizí. Opět vzniklo hybridní kompozitum.

- **virozvěst** -a, m.

Ze spojení *vir* + *zvěst* → Slovo *vir* pochází z lat. *vīrus*, z latiny se rozšířilo do moderních evropských jazyků (ČES, s. 752), například do angličtiny, totiž *virus*. Jedná se o mikroorganismus vyvolávající choroby. Výraz *zvěst* má knižní příznak a označuje zprávu. Jednotlivé výrazy jsou spojeny interfixem „o“.

- **víceministr** -a, m.

Spojením *více* + *ministr* → Kompozitum *víceministr* bylo z jedné části vytvořeno adverbium *více*, z části druhé substantivem *ministr*, což je slovo, které k nám proniklo z němčiny, primární kořeny má však v latině (ČES, s. 395). Jde o jazykovou hru – zvuková shoda (homonymie) *vice-* „místo- (např. *vicepremiér*) vyvolala podobné slovo, adverbium *více*. Celé hybridní kompozitum značí „ministra, obstarávajícího více resortů“.

Analyzovaná slovní zásoba obsahuje také kompozita, která byla utvořena z řeckého výrazu *kratein*, neboli vládnout. Složenin, jejichž součástí je část *-kracie*, existuje velké

množství, v jazyce jsou spojována s dalšími slovy a společně pak označují způsoby vlády. Námí analyzovaný slovník obsahuje několik novotvarů utvořených stejným způsobem, většinou jde o slova, jež vyjadřují negativní postoj k současnému politickému vládnutí, proto byly vybrány výrazy utvořeny pomocí slov hanlivých:

- **buzerokracie**

Ze spojení *buzerace* + *kracie*: první člen nahrazuje původní člen *demo-*. Sloveso *buzerovat* (z italské) se užívá ve významu „týrat, pronásledovat někoho nesmyslnými, často malichernými nebo zbytečnými požadavky“ (ASCS, s. 118).

- **dementokracie**

Spojením *dement* + *kracie*: jiný první člen složeniny nahrazuje původní člen *demo-*. Spojovacím vokálem těchto kompozit je *-o-*. První člen *dement-* z *dement*, *dementní* „slabomyslný člověk“ přidává kompozitu pejorativní význam.

9.2.2 Adjektiva

9.2.2.1 Blending

- **náhladový**

Výraz *náhladový* vznikl jako blend substantiva *nálada* a adjektiva *hladový*. *Náhladový* neboli našťvaný z hladu; novotvar má rovněž anglický ekvivalent; *angry* (našťvaný) a *hungry* (hladový), jejichž smísením vznikne výraz *hangry*.

9.2.2.2 Derivace

Přídavná jména vztahová

- **kovidový**

Základovým slovem výrazu *kovidový* je abstraktní podstatné jméno *Covid*, tedy název pro onemocnění (v počeštěné formě *kovid*). Adjektivum bylo utvořeno pomocí přípony *-ový*, právě tato přípona je nejproduktivnější z celé kategorie.

Přídavná jména dějová

- **instagramovatelný**

Adjektivum pasivní možnosti je utvořeno příponou *-itelný* od slovesa *instagramovat*, a to je možné vztáhnout ke složenému pojmenování *Instagram*.

- **prcatelný**

Fundujícím slovem pro výraz *prcatelný* je vulgární verbum *prcat*. K nedokonavému slovesu byla přidána přípona *-telný*.

9.2.3 Verba

9.2.3.1 Blending

- **ojebabišit**

Výraz *ojebabišit* byl utvořen kontaminací hanlivého verba *ojebat* (neutrálně obelhat, podvést) se jménem *Babiš*.

9.2.3.2 Derivace

Odvozeniny od podstatných jmen

- **andrejovat**

Pro výraz *andrejovat* je základovým slovem jméno *Andrej*, novotvar vznikl pomocí přípony *-ova-*. Jedná se o sloveso odvozené od jména osoby a vyjadřuje „chovat se jako někdo“.

- **babicovat**

Pro výraz *babicovat* je motivujícím jménem příjmení *Babica*, novotvar byl stejně jako v předchozím případě utvořen pomocí přípony *-ova-*.

- **fejsbukovat**

Pro výraz *fejsbukovat* je základovým substantivem kompozitum *Facebook*. Novotvar je přepsán podle výslovnosti, byla užita jeho fonetická transkripce. Výraz vznikl přidáním přípony *-ova-*.

- **sobotkovat**

Pro výraz *sobotkovat* je fundujícím jménem příjmení *Sobotka*, novotvar vznikl díky přidání přípony *-ova-*. Opět se jedná o verbum odvozené od jména osoby a znamená „chovat se tak, jako osoba pojmenovaná základovým slovem“.

- **sexovat**

Pro výraz *sexovat* je fundujícím substantivem *sex*, slovo cizího původu. Novotvar vznikl pomocí přípony *-ova-*. Výraz znamená „dělání toho, co vyjadřuje základové jméno“.

Slovo patří ke slangu současné mládeže a je zaznamenáno ve *Slovníku nespisovné češtiny* (2009).

- **zčápit**

Výraz *zčápit* byl vytvořen s využitím substantiva *čáp* za pomoci předpony *z-* a přípony *-i-*. Má význam „získat dotace na projekt Čapí hnízdo“.

Pro výrazy *sexovat* a *fejsbukovat* platí to, že jde o slovesná pojmenování utvořená od pojmenovávacího základu cizího původu. Taková slova často můžeme přiřadit ke slovesnému vzoru *kupovat*, přípona *-ova-* je totiž obvyklá při adaptování cizích sloves do češtiny.

9.2.4 Advebia

9.2.4.1 Blending

- **akorath**

Výraz *akorath* vznikl smísením adverbia *akorát* s příjmením politika *Ratha*.

9.2.5 Slova vzniklá abreviací

Nové zkratky vznikají ve slovní zásobě často z důvodu ekonomičnosti vyjadřování.

- **UHO**

UHO představuje zkratku pro univerzální hnědou omáčku.

Jedná se o zkratku graficko-fonickou (iniciálovou), utvořenou z prvních písmen víceslovného názvu.

- **WTF**

WTF je zkráceninou anglického spojení „what the fuck“.

Vznikla zkratka graficko-fonická (iniciálová).

V analyzované slovní zásobě se vyskytují také podstatná jména, která byla utvořena sémantickým krácením, proběhl u nich tedy proces univerbizace; z víceslovných pojmenování vznikla nová jednoslovná pojmenování:

- **kuřízek** *-u, m.*

Výraz *kuřízek* vznikl z víceslovného pojmenování *kuřecí řízek*.

- **nouzák** -u, m.
Výraz *nouzák* byl, již dříve, označením pro nouzový východ. V námi analyzovaném kontextu jde o univerbizované slovo z dvouslovného pojmenování *nouzový stav* vztahující se k situaci s koronavirovou pandemií.
- **smažák** -u, m.
Jednoslovné pojmenování *smažák* bylo utvořeno ze sousloví *smažený sýr*.
- **tužkovka** -y, ž.
Výraz *tužkovka* vznikl z dvouslovného pojmenování *tužková baterie*.
- **úvodka** -y, ž.
Jednoslovné pojmenování *úvodka* vzniklo ze sousloví *úvodní fotografie*. Vztahuje se k úvodní fotce na *Facebooku* a dalších sociálních sítích.
- **webka** -y, ž.
Jednoslovné pojmenování *webka* bylo utvořeno ze sousloví *webová kamera*.

9.2.6 Souslovné neologismy

V procesu tvoření nových lexikálních jednotek se v jazyce vedle jednoslovných pojmenování utvářejí také pojmenování víceslovná. Děje se tak na základě spojení již existujících samostatných slov, toto spojení dá poté specifický význam novému pojmenování.

- **anální alpinista**
Nově utvořená víceslovná jednotka *anální alpinista* reprezentuje svým způsobem utvoření vysokou míru kreativity. Sousloví se skládá ze shodného adjektivního přívlastku a jména. Spojením jednotlivých slov v tuto víceslovnou jednotku vzniklo přenesené pojmenování.
- **babišovská vláda**
Nově utvořené sdružené pojmenování *babišovská vláda* je složena ze shodného adjektivního přívlastku a jména.
- **covid zóna**
Jedná se o nově utvořené sousloví skládající se z neskloňného substantivního přívlastku a jména.

- **daňové gestapo**

Nově vzniklé sousloví *daňové gestapo* je složeno ze shodného adjektivního přívlastku a ze substantiva cizího původu. Jde o nově užitě pojmenování pro finanční úřad. U nově vzniklé jednotky však pozorujeme pejorativní příznak.

- **povolební vyjebávání**

I tato víceslovná jednotka je složena ze shodného adjektivního přívlastku a jména. V případě substantiva jde o slovo vulgární, nahradilo neutrální podstatné jméno vyjednávání; tímto autor docílil negativního hodnotícího soudu k dané politické skutečnosti.

- **powerpoint karaoke**

Toto nově utvořené sdružené pojmenování vzniklo spojením odborného názvu; totiž byl spojen název nástroje na tvorbu prezentací s japonským kompozitem *karaoke* (*kara* „prázdný“ a *ōkesutora* „orchestr“).

- **zemanovská viróza**

Nově vzniklé sousloví, jež je složeno ze shodného adjektivního přívlastku a substantiva.

9.3 Výskyt analyzované slovní zásoby v databázi Neomat

Databáze *Neomat* představuje v současné době jakousi základnu neologismů. Případná ukotvenost novotvarů v této elektronické databázi může do jisté míry vykazovat začleněnost či průnik dané lexikální jednotky do slovní zásoby.

Během jazykové analýzy tedy také bylo sledováno, jaká excerpovaná nová pojmenování jsou dohledatelná v databázi *Neomat* a v jaké míře. Z námi vybraných neologismů je v databázi zaznamenána méně jak polovina, konkrétně čtyřicet osm výrazů z celkových sta.

Nejvíce záznamů ze zkoumané slovní zásoby má v databázi výraz *brexitař*, najdeme zde i variantu s velkým počátečním písmenem. Časté užití mají dle *Neomatu* výrazy *gastronaut*, *datasexuál* a *burkiny*. Hojně využívanými v textech jsou také novotvary *instagramovatelný*, *mamahotel* či *covidový*, tento výraz je častěji užíván s variantou s *c*, varianta s *k* (*kovidový*) má v databázi pouze jeden nále. Pět záznamů užití mají v *Neomatu* výrazy *městapo*, *erasmák*, *babišovné*, *antibabišismus*, *šmakuláda* a také hojně využívaný neologismus *smažák*, ten se také v jednom případě v databázi vyskytuje

pod odlišným významem. Nalezeny byly také početnější záznamy novotvarů *mluvčáček*, *UHO*, *kuřízek*, *zčápit* a *tužkovka*. Tři příklady použití *Neomat* ukazuje u slov *rouškomat*, *haranténa*, *wtf*, *fitneska*, *prsatice*, *sexice*, *sexovat* a *vidlák*. Nižší výskyt je zaznamenán u výrazů *koronovela*, *koronapauza*, *rouškofil*, *koronaviník*, *koronormalizace*, *koronaut*, *rouškismus*, *virozvěst*, *souloží*, *botoholička*, *okamurismus*, *pirátor*, *akorath*, *Anofert*, *nouzák*, *webka*, *rouškovné*, *sexretářka*, *zemandrtálec*, *klausoleum*, *brexitánie* a *babicovat*; jeden z nálezů tohoto výrazu pochází z týdeníku *Respekt*, konkrétně z rozhovoru s Martinem Kavkou o *Češtině 2.0*. Novotvar *důchodka* byl v databázi nalezen, avšak v jiném významu než v jakém je zaznamenán v naší zkoumaném slovníku. Záznamy pocházejí převážně z publicistických periodik, jako je *Respekt*, *Týden*, *Hospodářské noviny*, *Mladá fronta Dnes*, *Lidové noviny* apod., některé příklady jsou převzaty z internetu.

10 Jazyková kreativita při tvoření nových pojmenování

Vymezení jazykové kreativity je velmi obtížnou záležitostí, neboť každý jedinec může její míru vnímat a hodnotit zcela odlišně. Jednotné měřítko pro zhodnocení dané uplatněné kreativity jednoduše neexistuje, jedná se o záležitost dosti subjektivní. Podle Ronalda Cartera (2015) můžeme stupeň kreativity posuzovat dle nekonvenčnosti, schopnosti přizpůsobit se měnícím podmínkám, vlastní originality, vloženého úsilí a uplatněné humornosti.

Jazyková kreativita bývá uplatňována z důvodu snahy o originalitu nového pojmenování, často slouží ke stylistickému ozvláštnění; děje se tak hlavně v oblasti publicistiky. Protože, jak říká Michaela Lišková, „periferní slova jsou více viditelná“. Upozorňuje také na primární funkci, tou je samotná pojmenovací potřeba daného jevu (YouTube, Přednáška M. Liškové o češtině: Karoška, korunápad, rouškomat, 15. 5. 2020).

U výrazů vyskytujících se v naší analyzované slovní zásobě se jazyková kreativita uplatňuje ve velké míře, proto bychom brali v potaz jako jisté měřítko originalitu a nevšednost utvořených novotvarů. Této skutečnosti jsme si mohli povšimnout již při slovotvorné analýze; nápaditost a originalita je u těchto pojmenování totiž hojně zastoupena. Do platformy *Čeština 2.0* řada autorů přispívá s cílem pobavit ostatní a právě pro dosažení onoho je jedním z hlavních kritérií uplatnění kreativity. Společným rysem

velké části vybraných slov je také hodnocení určitých jevů, ať už společenských, politických či sociálních. I to je jeden z důvodů, proč bývá u tvoření novotvarů použito originální tvořivosti, ta totiž velmi často slouží k docílení nějakého expresivního příznaku.

Jazykovou tvořivost můžeme v našem případě vysledovat převážně u slov, která vznikla jako blend. Jazyková kontaminace bývá zárukou originálního pojmenování nového jevu. Ve spojitosti s nevšedně utvořenými blendy a kompozity bychom také mohli poukázat na funkci úlevnou, neboť v obou případech dochází ke změně víceslovného pojmenování na pojmenování jednoslovné, jazyková kreativita tedy často slouží k jakési ekonomičnosti dorozumívání. Tuto skutečnost dobře vidíme i na analyzovaném výrazu *rouškomat*, neboli automatu na roušky. Slova utvořených na základě výrazu *automat* je více, např. *kondomat*, *bagetomat*, *hračkomat*, *kávomat* a mnohá další, tato slova však ve většině případů nebývají ukotvena v lingvistických příručkách (Šrámková, Máme se bát jazykové automatmánie? 8. 6. 2012). Tyto jazykové hry bývají uplatňovány spíše v reklamách, v masmédiích apod., výraz *rouškomat* je totiž jistě o dost víc atraktivní než varianta substantiva s neshodným přívlastkem. Blendy i jinak kreativně tvořené novotvary na sebe dokáží upoutat zvýšenou pozornost, mohou se tak stát i jakýmsi marketingovým tahem. V souvislosti s tím můžeme zmínit také výraz *Pitomio*, který se vyskytuje v naší analýze. Tento novotvar použil v roce 2017 magazín *Reflex*, blend odkazoval na politika Tomia Okamuru, samotný výraz tehdy pobouřil a vyvolal diskuzi.

Můžeme říci, že ve sledované slovní zásobě se jazyková kreativita využívá převážně za účelem vyjádření subjektivního stanoviska ke společenským skutečnostem, hlavně se tak děje u novotvarů s politickým námětem. Jedním z hlavních důvodů je také poptávka po originalitě. Mimo jiné je zde jazyková tvořivost ve velké míře uplatňována pro účely utvoření humorného výrazu, totiž jedna z důležitých funkcí platformy *Čeština 2.0* je právě pobavení společnosti.

11 Závěr

V této diplomové práci jsme se zabývali otevřeným online slovníkem *Čeština 2.0* a tištěným slovníkem *Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*, a to nejen na bázi teoretické. Naším hlavním cílem bylo předložit jazykovou analýzu vybraných neologismů obsažených v těchto slovnících a přispět tak dílčí sondou k výzkumu novotvarů.

V první části jsme se zabývali danou problematikou na stupni teoretickém. Tento oddíl tvoří poznatky získané prostudováním odborné literatury. Informace o slovnících *Čeština 2.0* a *Hacknutá čeština* jsme získali převážně z rozhovorů, článků a z lexikonů samotných. Čerpali jsme také z jiných titulů, jež se zabývají problematikou neologismů. Velkou část teoretických poznatků jsme získali také z *Nového encyklopedického slovníku (NESČ)* a následně jsme je uplatnili v praktickém oddílu této studie.

V praktické části práce jsme se zabývali sémantickou analýzou, pro rozbor bylo použito 100 výrazů, převážně substantiva, která ve zkoumaných slovnících početně převažují. Vybraná slovní zásoba byla rozdělena celkem do devíti tematických skupin, které mají ve slovnících početné zastoupení. Významnou část tu tvoří výrazy s politickým námětem, děje se tak hlavně z důvodu potřeby subjektivního hodnocení politické situace, a to právě pomocí utváření nových slov. Pro pobavení společnosti pak slouží převážně výrazy se sexuální tematikou nebo neologismy reagující na ženské pohlaví. Početné zastoupení mají i novotvary, které se utvářejí v prostředí internetu, právě tato oblast je totiž masově užívána a velmi často dochází ke genezi nových slov z důvodu úspory komunikace. Důležitou roli zde však hrají také sociální sítě, a jelikož jde o záležitost natolik globální a populární, je zjevné, že i tady se budou nová pojmenování tvořit ve velkém množství; v této sféře jsou autory převážně lidé pocházející z mladší generace. Na základě sledování vývoje však můžeme říci, že v současné době převládá v platformě *Čeština 2.0* slovní zásoba související s koronavirovou pandemií. Na této skutečnosti můžeme vidět, jak se ve slovní zásobě odráží daná doba. Je však velmi diskutabilní, zda se tzv. koronalogismy ve slovní zásobě uchytní, nebo budou spíše plnit funkci okazinalismů, které splní svůj účel v dané době a později dojde k jejich vymizení. Hlavním faktorem tu zajisté bude to, jak dlouho bude tato doba přetrvávat a do jaké míry se o ní bude hovořit v budoucnosti. Platforma *Čeština 2.0* nám ukazuje, v jaké míře se zvyšuje slovní zásoba, a to kvůli koronavirové pandemii; právě tuto skutečnost považujeme za velmi prospěšnou.

Sledujeme zde, jaký užitek nám přináší právě koncept otevřených slovníků, které umožňují vkládat nová slova nepřetržitě. Navíc můžeme na slovní zásobě ukotvené v *Češtině 2.0* sledovat, jak se vlivem pandemie dostávají slova odborná do běžné mluvy. Hojněji se také užívá některých slov, např. *pandemie*, *rouška*.

Během sémantické analýzy jsme také zjišťovali, zda se ve slovnících vyskytují lexikální jednotky, které mají podobný význam jako výrazy námi vybrané. U značné části novotvarů jsme tuto skutečnost zachytili, což jen dokazuje fakt, do jaké míry se dá se slovy a s jazykem pracovat; například stejný význam jako *covid'átka* má *koroňátka*, které navíc bylo utvořeno podobným způsobem. Zjistili jsme také, že slovník obsahuje několik nových pojmenování sociální sítě *Facebook*; *fejsíček*, *fejsbůček*, *fejs* atd. Vedle *análního alpinisty* jsou ve slovnících zaznamenána i další sousloví, která mají podobný význam; *anální cestovatel* či *rektální alpinista*. Početné zastoupení mají také univerbizované jednotky související s gastronomií, vedle analyzovaného výrazu *kuřízek* obsahuje *Čeština 2.0* i vysoký počet dalších takto utvořených lexikálních jednotek. Výraz *sexovat* můžeme v *Češtině 2.0* najít také v podobě s prefixem. Adjektivum *prcatelný* má stejný význam jako výrazy *prcabilní*, *šukézni* či *jebézni*, zde se jedná o přídavná jména utvořená pomocí přípony *-ní*.

Po analýze sémantické následuje slovtvorná analýza, v níž ukazujeme, jakým způsobem byly jednotlivé lexikální jednotky pravděpodobně tvořeny. Převládající zastoupení mají ve zkoumané slovní zásobě substantiva, dále verba, analyzovali jsme také adjektiva a velmi zřídka adverbia. Slovtvorná analýza u mnohdy nepravidelně a originálně tvořených slov nebyla lehkým úkolem. Dospěli jsme k závěru, že nejčastěji uplatňovaným způsobem tvoření je *blending*. Novotvary jsou však tvořeny i různými dalšími slovtvornými postupy, početné zastoupení mají např. kompozita, a to hlavně typu S-K-S, případně S-K-V. Setkáváme se také s iniciálovými zkratkami, ty se utvářejí především v internetové sféře, častěji však dochází k univerbizaci, která tu plní funkci úspornou. Vybrané zkoumané novotvary byly autory utvářeny často rovněž pomocí derivace. Mezi zkoumanými substantivy převládají názvy osob, předmětů a věcí, názvy míst, početněji se vyskytují také názvy dějů a názvy podle příslušnosti. V souboru naší slovní zásoby se vyskytují pouze adjektiva vztahová a dějová, i slovesa jsou na slovtvorný typ omezená, zaznamenali jsme desubstantiva; tato verba byla utvořena převážně pomocí přípony *-ovat* (např. *fejsbukovat*, *sexovat*).

V praktickém oddílu jsme se dále zabývali výskytem vybraných neologismů v databázi excerpčního materiálu *Neomat*; ten se zabývá sběrem neologismů, které ukazuje v konkrétních kontextech. Naším cílem bylo zjistit, kolik novotvarů z námi analyzované slovní zásoby je v této databázi ukotveno. Z celkového počtu sta výrazů zde bylo nalezeno pouze čtyřicet osm z nich. Díky této skutečnosti jsme zjistili četnost užití těchto nových výrazů na veřejném poli; výrazy byly čerpány z oblasti publicistiky a internetu. Můžeme konstatovat, že více jak polovina předložených výrazů nepronikla do veřejně užívané slovní zásoby, zároveň musíme podotknout, že velká část výrazů, která je zaznamenána v *Neomatu*, byla nalezena třeba jen s jedním výskytem.

Většina novotvarů zaznamenaných v lexikonech *Čeština 2.0* a *Hacknutá čeština* tvoří periferii slovní zásoby, jejich četnost není vysoká, jsou velmi nestabilní a mohou podléhat jakýmkoliv změnám, s čímž také souvisí výše zmiňovaná doba či skutečnost, ke které se vztahují. Přejít z těchto výrazů k jádru slovní zásoby, tedy přechod do běžné slovní zásoby, je velmi složitou otázkou, důležitou roli jistě hraje to, jak dlouho bude přetrvávat skutečnost, kterou pojmenovávají, nebo k jaké odkazují či jaká je četnost jejich užití. Naše slovní zásoba obsahuje jen malý zlomek výrazů, které lze v současné době považovat za ta, která se běžně užívají; mohou to být kupříkladu výrazy *smažák*, *tužkovka* či *webka*. U většiny jednotek této slovní zásoby jde o slova příležitostná, tzv. okazionalismy či individualismy.

Poslední oddíl praktické části je věnován kreativě uplatněné při utváření nových pojmenování. Kreativita je totiž jedním z nápadných rysů, kterým se většina slovní zásoby v námi zkoumaných lexikonech vyznačuje. Ač je velmi složité vymezit kritérium míry kreativity, poněvadž jde o záležitost subjektivní, novotvary vzniklé jako blendy jasně ukazují, jak bohatá je tvořivost českých mluvčích. A nejen u nich, což potvrzuje originalita, nekonvenčnost a humornost dané slovní zásoby, uplatňuje se zde poučení, že kreativě se meze nekladou. U značné části novotvarů obsažených ve zkoumaných slovnících si můžeme povšimnout velmi originální a precizní práce s jazykem.

Předložená slovní zásoba nese v častých případech silný příznak expresivity, na kterou jsme upozorňovali již u jednotlivých výrazů. Tato skutečnost je dána častým subjektivním hodnocením jevů, které se, jak jsme již zmiňovali, ve slovnících frekventovaně projevuje. U analyzované slovní zásoby se hojně vyskytují slova pejorativní, převážně se zde setkáváme s vulgarismy či depreciativy, tedy slovy hanlivými či znevažujícími.

Projevuje se zde lexikální expresivita inherentní. U slovníků otevřených bychom čekali o dost větší míru expresivity než u slovníků tradičních, což se nám excerpací také potvrdilo, u velké části výrazů pozorujeme hodnotící a citový vztah jejich autorů k dané skutečnosti.

Na závěr práce také nesmíme opomenout fakt, se kterým jsme se během psaní práce setkali, totiž velký nedostatek novějších prací pojednávajících o neologismech, převážně chybí aktuálnější slovníky neologismů, což bychom mohli považovat za zásadní lexikografický problém. Poslední lexikony novotvarů totiž pocházejí z období kolem roku 2004, mluvíme-li o *Slovníku neologismů 2* Olgy Martinové a dále o její monografii *Neologismy v dnešní češtině* z roku 2005. Můžeme však ještě v současné době považovat za neologismy slova, která byla za neologismy označena před šestnácti lety? Na místě je tedy otázka, zda mají tyto slovníky ještě nějakou objektivní výpovědní hodnotu, podle které bychom se mohli v současnosti řídit. Zde bychom tedy přikládali o to větší důležitost právě slovníkům elektronickým, které se mohou přizpůsobovat pohybu doby. Díky Ústavu pro jazyk český funguje databáze *Neomat* a také vznikající *Akademický slovník současné češtiny*. A právě i *Čeština 2.0* a tištěná verze *Hacknutá čeština* jistě znamenají pro neografii velký posun kupředu.

Akademické slovníkářství je zajisté větší zárukou kvality a preciznosti, oproti tomu otevřené online slovníky zase umožňují větší dynamiku nových slov, jsou schopny okamžitě reagovat na měnící se slovní zásobu, tudíž s sebou přinášejí větší aktuálnost. Jazyk je živý, neustále se vyvíjí a proměňuje, což Kavkův projekt dokáže velmi dobře mapovat. Během zpracovávání této práce, převážně nyní, v době koronavirové, jsme se utvrdili v tom, že Kavkova slova o *Češtině 2.0* jako o kronice doby jsou pravdivá. Čeština je jazyk dynamický, jazyk, se kterým se dá velmi dobře pracovat, což netradiční pojetí zkoumaných slovníků jen dokazuje.

Platforma *Čeština 2.0* a slovník *Hacknutá čeština* zahrnují velmi obsáhlý materiál, který tato práce již nemohla pojmout. Výskyt k analyzování velmi pestré slovní zásoby otevírá možnosti k provedení dalších výzkumů. Jen samotná otázka přítomnosti neologismů souvisejících s pandemií koronaviru by se všemi svými aspekty dala vzniknout samostatné práci.

12 Seznam literatury

Tištěné zdroje

- 1) CARTER, Ronald. *Language and Creativity: The Art of Common Talk*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-1-315-65897-1.
- 2) CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.
- 3) ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština - řeč a jazyk*. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-57-9.
- 4) ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Praha: Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-020-3.
- 5) ČERMÁK, František. *Morfematika a slovtvorba češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-146-0.
- 6) DOKULIL, Miloš. *Mluvnice češtiny 1: Fonetika, fonologie, morfonologie, morfemika, tvoření slov*. Praha: Academia, 1986. ISBN 21-099-86.
- 7) FILIPEC, Josef a František ČERMÁK. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985. ISBN 0585-5675.
- 8) GREPL, Miroslav, Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2. Praha: NLN, Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.
- 9) HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. ISBN 14-475-80.
- 10) HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2009. ISBN 978-80-7345-198-1.
- 11) JUST, Vladimír. *Slovník floskulí - malá encyklopedie polistopadového newspeaku: klišé, slogany, hantýrky, tiky, partiové metafory, slovní smogy*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1153-6.
- 12) KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106484-X.
- 13) KAVKA, Martin a Michal ŠKRABAL. *Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*. Brno: Jan Melvil Publishing, 2018. ISBN 978-80-7555-058-3.

- 14) KRAUS, Jiří, Věra PETRÁČKOVÁ a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0607-9
- 15) LIŠKOVÁ, Michaela. *Neologismus v lingvistickém, mediálním a běžném obrazu světa*. Praha, 2018. Disertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/152941/>
- 16) MARTINCOVÁ, O. Okazionální pojmenování a jejich tvoření v současné spisovné češtině. In: ŠTORCOVÁ, Ilona, *Filologické studie XIII*. Praha: Univerzita Karlova, 1985, s 19–32. ISSN 0139-7648.
- 17) MARTINCOVÁ, Olga a kol. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0640-0
- 18) MARTINCOVÁ, Olga a kol. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů 2*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1168-4.
- 19) MARTINCOVÁ, Olga. *Problematika neologizmů v současné spisovné češtině*. Praha: Univerzita Karlova, 1983.
- 20) POŠTOLKOVÁ, Běla a Zdeňka SOCHOVÁ. *Co v slovnících nenajdete*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-000-6.
- 21) REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Praha: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.
- 22) SISÁK, Ladislav. *Jazykové a kognitívne aspekty interpretácie a porozumenia okazionálnych výrazov*. In: M. Bočák – J. Rusnák (kol.), *Médiá a text II*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2008, s. 221–232. ISBN 978-80-8068-888-2.
- 23) ŠMILAUER, Vladimír. *Novočeské tvoření slov: vysokoškolská příručka*. Praha: SPN, 1971. ISBN 14-427-71.
- 24) TÁZLEROVÁ, Veronika. Jak vytrolit češtináře. *Hipster*. 2019, č. 2, s. 49–51. 2571-3388.
- 25) ZIKOVÁ, Markéta. *Ke třem zdrojům lexikálních inovací*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 155–165. ISBN 80-210-2600-6. ISSN 0231-7567.
- 26) ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: Československá akademie věd, 1961.

Elektronické zdroje

- 1) Akademický slovník současné češtiny. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.* [online]. ©2012 [cit. 2020–04-21]. Dostupné z: http://www.slovníkcestiny.cz/o_slovníku.php
- 2) Aktuálně.cz. DVTV. *Zemandrtálec nebo debobrizace. Lidé si rádi hrají se slovy* [online]. ©2018 [cit.2020–02-01]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/zemandrtalec-nebo-debobrizace-lide-si-radi-hraji-se-slovy-ri/r~090a8eb2b6ab11e890620cc47ab5f122/>
- 3) BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Hybridní kompozitum. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online].[cit.2020–02-23]. Dostupné z:<https://www.czechency.org/slovník/HYBRIDN%C3%8D%20KOMPOZITUM>
- 4) Český národní korpus. *Ústav Českého národního korpusu FF UK* [online]. ©1994 [cit. 2020–04-04]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>
- 5) Čeština 2.0. Slovník, který tvoříte vy [online]. ©2009 [cit.2020–01-02]. Dostupné z: <https://cestina20.cz/o-cestine-2-0/>
- 6) Databáze excerpčního materiálu Neomat, verze 3.0. Praha: *Oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.* [online]. ©1991 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: http://www.neologismy.cz/o_projektu.php
- 7) DOKULIL, Miloš. 1951. Nová skutečnost v zrcadle slovní zásoby češtiny. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, **35**(7–8), s. 121–131 [cit. 2020-09-11]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4246>
- 8) FENCL, Ivo. Hacknutá čeština drží prst na tepu doby, dozvíte se, co je andrejovat či babišárna. In: *Literární noviny* [online]. 2019 [cit.2020–01-12]. ISSN 1210-0021. Dostupné z: <https://literarky.cz/literatura/recenze/27793-hacknuta-etina-dri-prst-na-tepu-doby-dozvite-se-co-je-andrejovat-i-babiarna>
- 9) FILIPEC, Josef. 1992. Naše současná společnost, slovní zásoba a slovníky. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, **75**(1), s. 1–11 [cit. 2020-05-02]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7045>
- 10) HLADKÁ, Zdeňka. 2005. České slovníkářství na cestě k jednojazyčnému výkladovému slovníku. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR,

88(3), s. 140–159 [cit. 2020-03-02]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7835>

- 11) HLADKÁ, Zdeňka. Lexikografie. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, CzechEncy - *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit.2020–06-21]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/LEXIKOGRAFIE>
- 12) HLADKÁ, Zdeňka. Multiverbizace. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, CzechEncy - *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit.2020–06-25]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/MULTIVERBIZACE>
- 13) 4 Kavky, nuda neexistuje. Hacknutá čeština v médiích. *Povídání o Hacknuté češtině v Českém rozhlasu* [online]. ©2018 [cit.2020–03-12]. Dostupné z: <http://magazin.4kavky.cz/hacknuta-cestina/hacknuta-cestina-v-mediich/>
- 14) KRČMOVÁ, Marie. Příznakovost jazykových prostředků. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, CzechEncy - *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit.2020–03-02]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/P%C5%98%C3%8DZNAKOVOST%20JAZYKOV%C3%9DCH%20PROST%C5%98EDK%C5%AE>
- 15) KRŘÍSTEK, Michal. Expresivum. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, CzechEncy - *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit.2020–02-04]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/EXPRESIVUM>
- 16) LEXIKO – webové hnízdo o novodobé české slovní zásobě a výkladových slovnících. *Oddělení současné české lexikologie a lexikografie ÚJČ – AV – ČR*, v. v. i.: Vytvoření databáze lexikální zásoby českého jazyka počátku 21. století. [online]. ©2005-2012 [cit.2020–01-12]. Dostupné z: <https://lexiko.ujc.cas.cz/>
- 17) MARTINCOVÁ, Olga. 1972. K problematice lexikálních neologismů. *Slovo a slovesnost* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 33(4), s. 283–293 [cit. 2020-07-03]. ISSN 2571-0885. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2195>
- 18) MARTINCOVÁ, Olga. Neografie. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, CzechEncy - *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit.2020–06-25]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/NEOGRAFIE>
- 19) MARTINCOVÁ, Olga. Neologismus. In: Karlík Petr, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, CzechEncy - *Nový encyklopedický slovník češtiny*

- [online].[cit.2020–07-17]. Dostupné z:
<https://www.czechency.org/slovník/NEOLOGISMUS>
- 20) MARTINCOVÁ, Olga. Okazionalismus. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová eds., 2017, *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit.2020–02-13]. Dostupné z:
<https://www.czechency.org/slovník/OKAZIONALISMUS>
- 21) Martin Kavka: Čeština 2.0 funguje jako kronika doby. In: *Youtube* [online]. 01.04.2019 [cit.2020–06-10]. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=jXZ7E2FyVqI>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.
- 22) Neologizmy v dnešní češtině. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.* [online]. ©2011 [cit. 2020–04-26]. Dostupné z:
<http://www.ujc.cas.cz/sd/publikace/knizni/lexikologie-odd-publikace/lexikologie-dalsi-publikace/neologizmy-v-dnesni-cestine.html>
- 23) Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 1. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.* [online]. ©2011 [cit. 2020–04-22]. Dostupné z:
<http://www.ujc.cas.cz/sd/publikace/knizni/lexikologie-odd-publikace/lexikologie-slovníky/nova-slova-v-cestine-slovník-neologizmu-1.html>
- 24) Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.* [online]. ©2011 [cit. 2020–04-22]. Dostupné z:
<http://www.ujc.cas.cz/sd/publikace/knizni/lexikologie-odd-publikace/lexikologie-slovníky/nova-slova-v-cestine-slovník-neologizmu-2.html>
- 25) POŠTOLKOVÁ, Běla, Zdeňka SOCHOVÁ. 1992. Co v slovnících nenajdete (Novinky v současné slovní zásobě). *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, **75**(5), s. 225–246 [cit. 2020-05-02]. ISSN 2571-0893. Dostupné z:
<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7097>
- 26) Přednáška Michaely Liškové o češtině: Karoška, korunápad, rouškomat. In: *Youtube* [online]. 15.05.2020 [cit.2020–09-14]. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=ShQt7irPyBY&t=2709s>. Kanál uživatele Czech Centres.
- 27) Reportér Premium. *Koronavirus rozpoutal lidovou slovo tvorbu. Máme koroniály i covidky* [online]. ©2020 [cit.2020–09-26]. Dostupné z:
<https://www.reporterpremium.cz/a/pGsPM/koronavirus-rozpoutal-lidovou-slovo tvorbu-mame-koronialy-i-covidky>

- 28) Respekt.cz. *Činitel, zčápit, šalinosexuál. Nová slova jsou jako fejetony* [online]. ©2018 [cit.2020–03-05]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spolecnost/cinitel-zcapit-salinosexual-nova-slova-jsou-jako-fejetony>
- 29) *Slovník cizích slov. ABZ.cz* [online]. ©2005-2020. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
- 30) Slovník spisovného jazyka českého. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.* [online]. ©2011. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>
- 31) STANĚK, Vladimír, 2002. Okazionalismy v současné české publicistice. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, **85**(2), s. 57–67 [cit. 2020-05-09]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7672>
- 32) ŠIMANDL, Josef. *Mechanické krácení a mechanické skládání; blending*. In: Problemi na neologijata v slavjanskiteezici. Praha: Ústav pro jazyk český, 2013, s. 109–118 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: https://www.lexiko.ujc.cas.cz/studie/Problemi%20na%20neologijata%20v%20slavjanskite%20ezici_109.pdf
- 33) ŠIMANDL, Josef. *Z nepravidelného tvoření slov: mechanické krácení a příklánění slov: blending*. In: „Nárůst nepravidelného tvoření slov: o čem svědčí?“ Praha: Ústav pro jazyk český, 2012, s. 1–10 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/veda-vyzkum/vyzkum/gramatika-a-korpus/proceedings-2012/konferenci-prispevky/SimandlJosef.pdf>
- 34) ŠRÁMKOVÁ, Zdeňka. Máme se bát jazykové automatmanie? Brno: MUNI – *Měsíčník Masarykovy univerzity v Brně* [online]. 2012 [cit.2020–09-20]. ISSN 2571-4198. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/komentare/3004-mame-se-bat-jazykove-automatmanie>
- 35) Televize Seznam. *Hacknutá čeština* [online]. ©2018 [cit.2020–04-20]. Dostupné z: <https://www.televizeznam.cz/porad/hacknuta-cestina>
- 36) ZIKOVÁ, Markéta, 2001. Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, **84**(2), s. 81–89 [cit. 2020-07-09]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7613>